

Р. 3567 1 14
Опис

Архів з бірому
Горьківсько - Березанська округа ОУУ

ПАПКА

ДЛЯ

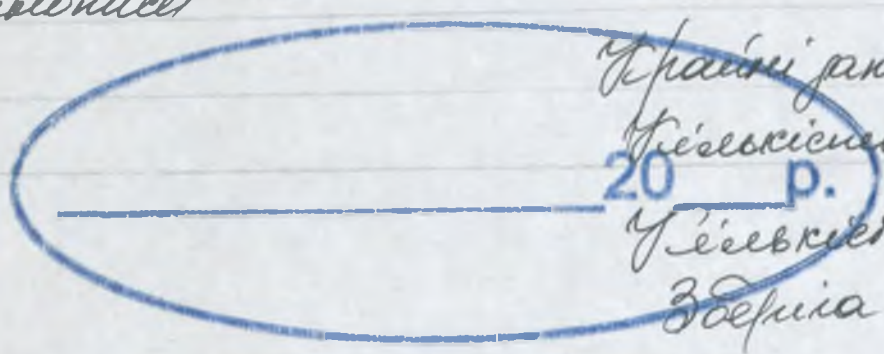
паперів

14

Середньокласово-колішній огляд, хроніка криві, "Вісник з наслідку"
[Горьківсько - Березанської округи ОУУ] за січень-березень
1944р.

Примітки до біометричних, світлих і інших внаслідок Героїв
Української Революції за 1941-1944рр. по [Горьківсько -
Березанській округі ОУУ].

Машиннопис

Українські рани: об'єктовано 1944р.
Філевськія документи: 4
Філевськія аркуші: 20
Зверітати: поштійно

КАБ
ІЛЬС
Р. 3567 1 14
Опис

Чортківщина

Політико-пропагандистський огляд

/ за січень, лютий і березень 1947 р. /

У світовому чвертьріччі, окупант, як дотепер, основу своєї політики на підвільному терені кладе боротьбу з українським революційно-визвольним рухом, примінюючи тактику до зимового періоду та зумовляючи її потребами важкого політично-пропагандистського чинника - "виборів" до Верховної Ради УРСР, назначених на день 9-го лютого 1947 р.

Пропагандивно-підготовчий період до "виборів" зачався ще на початку місяця грудня 1946 р. Широко заговорила про радянську "демократію" центральна та республіканська преса, доказуючи "найдемократичнішість" радянського державного ладу, його висіоту, практичність, життєздатність, достосовану до суспільно-політичних форм його соціалістичної практики, як західно-європейські державні устрої капіталістичних демократій. Це товар, до них радянські "демократичні" апологети хочуть конкурувати всі закиди західно-європейських "реакціонерів" на адресу радянської демократії, які суть цієї фальшивої демократії, вже добре пізнали, викривши вже тим самим різницю між її теорією та практикою.

На внутрішній ринок для своєї радянської, вже ото разів онуваної клієнтелі радянська республіканська, обласна та районна преса, замість тендітної бразології, дає щось більше захоплюючого - дає перспективи грядіючих досягнень, зумовлених виконанням і перевиконанням планів четвертої сталінської п'ятирічки. "Вибори" - всенародне свято, до якого треба святкувати, шанувати збільшенням видаючості праці. Часова участь у них - право і почесний, патріотичний, національний, громадянський обов'язок радянської людини. Ківе слово ватаги агітаторів та пропагандистів на зганинних мітингах сіл і міст змальовує візію "щасливого" життя під "сонцем сталінської конституції" при "переході від соціалізму до комунізму". "Вибори" - це так один крок вперед до комунізму.

Практично-підготовча робота умістовлюється в комплектуванні виборчих округ, дільниць, виборчих комісій, вибування кандидатів та їх зустрічі з виборцями. Тут треба врахувати всю роботу, до її ведуть партійні режисери і автори комедії "нопа" - "виборів" на протязі двомісячного часу по підготовці останнього акту цієї виборчої комедії - "таємного голосування". Тому, до цього фінального акту демократичної трагікомедії акторами мають виступити численні виборці, партійним аранжером та режисерам треба було добре попрацювати над цими акторами, щоби цілий виборчо-демократичний вертеп мав повинний політично-пропагандистський ефект, до цього в цій "нопі" ім головню йдеся. Сюди треба врахувати підготовку й самих аранжерів до виступу, підбирання агітаторів, агітпунктів, приймаання резолюцій, зобов'язань і т.д.

Ще далеко до "виборів" роз'їздяться з райцентрів по селах уповноважені, підбирають агітаторів, до їх завданням є роз'яснювати "положення про вибори" і "сталінську конституцію". Село ділять на десяткихатки, до яких прикріплюють агітаторів, звербованих з сільської інтелігенції та свідоміших селян.

Коли характеризувати агітаторів по селах, яких партійні аранжери силою назначили по виборчій пропаганді, то треба сказати, що вони не лише не виконували своїх обов'язків, а просто саботували їх. "Доложення про вибори" та "сталінську

конституцію" безпосередньо по одержанні окурили іеза браку курильного паперу /Дібче, Бини, Августівка, Хоростець, Кошухи, р-н Козова/, а радянська районна газета "Радянське Слово", орган РЖ цього ж р-ну помістила похвальне звітлення для згаданих агітаторів, що днем ходили від хати до хати та викладали людям про виборчий закон. Таких агітаторів можна було стрінати в кожному селі, які нерідко були неграмотними або настільки байдужими до наложених на них виборчих агітаційних обов'язків, що ні разу не відбули агітаційних сходок на своїх участках.

Більшовицька пропагандивна робота в терені скріплювалась в міру наближення до дня "виборів". Зокрема посилювали більшовицьку свою пропаганду там, де ширше була розгорнена нава протидія. До пропагандивної роботи залучено звесь актив поодиноких р-нів, не поминаючи урядовців адміністрації та поліційних органів. Часто на передвиборчих лекціях та мітингах виступали поодинокі представники обкомів чи ЦК КП/б/У.

Ще до виборів відбулися наради і збори всіх підприємств та організацій, а також мітинги з населенням всіх міст і сіл, на яких видвигано "кандидатів" в депутати ВР УРСР. За накиненим шаблоном видвигано в "кандидати" в першу чергу Сталіна, а дальше Молотова, Хруцова, Кагановича, а цойно згодом "кандидата" даної виборчої округи.

Таке видвигання "кандидатів" мало оклепаній, вже всім знаний і постійно більшовицькими практикований спосіб: на доручення котрогось із партійних підпихачів хтось раніше намовлений з учасників видвигає свого "кандидата" - цебто вище згаданих. Решта присутніх приймає цю "кандидатуру" з "високо-патріотичним ентузіазмом і бурхливими аплодісментами" одноголосно". Буває, що таке "видвигання кандидатів" має потінний характер: в с. Турилічє Скала-Подільського р-ну громадянка Марія Царук, видвигаючи знаним порядком "кандидатів", во страху, замість Сталіна, видвигнула кандидатом тов. Дзюбу, місцевого зав. клубу, з чого всі присутні почали сильно сміятися. Голові виконкому Кирилову з трудом вдалося виправити цю помилку.

Масово уряджувані в кожному селі мітинги мали досить низький рівень. Агітатори обмежувалися до прохань, звернених в сторону населення, щоби воно пішло масово до виборів і сповнило свій почесний громадянський обов'язок супроти батьківщини, голосуючи на "рідних кандидатів". Де зібрані не слухали промов агітаторів, там вони вживали погроз у сторону населення, від яких переходили до вигуків в сторону українських повстанців, закликаючи не слухати "бандитів", бо вони нічого не роблять тільки вводять в народ замішання та обдурюють його, отягарючи на нього нещастя /начальник мид Золотько в с. Вільче-Золоте р-н Борців/.

На поодиноких зборах чи мітингах переважно порушувало теми:

- нова сталінська п'ятирічка та її досягнення тепер і в майбутньому;
- сталінська конституція - найдемократичніша конституція у світі /спеціально обговорювано права радянського громадянина/;
- положення про вибори;
- радянська Україна - невід'ємна частина великого й могутнього СРСР;
- заклик до участі в голосуванні за наставленого "кандидата" /тут найчастіше подавало його біографію/.

Під кінець зборів чи мітингів відчитувало "Звернення ЦК КП/б/У" або відчитувало резолюції, прийняті присутніми. На зборах голів с/рад, професійних організацій, підприємств, комсомолу чи агітаторів закликавано до якнайбільш активного включування до підготовки та переведення "виборів". Для агітаторів, що їх призначено в кожній місцевості, районний парткабінет уряджував лекції-семінари в са- лому р-ну або в кількох місцевостях р-ну, на яких відчитувано такі реферати:

- боротьба партії більшовиків за перетворення нашої країни в соціалістичну державу;
- українсько-німецькі націоналісти на службі Німеччини;
- велика Жовтнева соціалістична революція;
- державний устрій Радянського Союзу;
- соціалістичне будівництво Західних і Закарпатської області УРСР;
- міжнародний огляд.

Брошури подібного змісту було передано кожному агітаторові для користування.

Велику вагу призначала більшовицька пропаганда до мітингів. Вони відбувалися по кількадецять або кількадесять разів у деяких селах /напр. в сс. Глубічок і Висічка, р-н Борців було за час підготовки до виборів по 20-ть мітингів/. У р-нах, не враховуючи райцентрів, відбулося від 60-ть /р-ни: Підгайці, Монастирська, Теребовля, Заліщики/ до 120-ть /р-ни: Борців, Тлусте, Бережани, Коропець/ з пересічною участю 19-ть осіб на кожному. Загально треба сказати, що всі ці мітинги не мали найменшого впливу на населення. Люди на мітинги зганяли більшовицькі поліцейні органи, бо десятиків населення, звичайно не олуhalo. Як були рідкі випадки, що учасників на мітинг було від 50-60-ть, то вони були пригнані під конвоєм та часто серед побоїв, не враховуючи тут погроми та застарянувань. Були випадки, що більшовики через кілька днів не були в силі скликати людей на мітинг без більшої збройної допомоги /прим. у селі Торське, р-н Залішки уповноважений Іванів через два дні скликав людей на мітинг і ніхто не прийшов. Щойно третього дня - 30.1.1947 р. за допомогою поліцейських більшовицьких банд, оточив під час Богослуження церкву і забрав зайдтам людей під конвоєм на мітинг до клубу/де він озлоблений говорив до зігнаних:

"Сьогодні ви так підете до виборів, як ідете на мітинг, то я вже сьогодні вам відкрито заявляю, що можете сумити сухарі, бо підете пасти білі медведі".

В селі Іване-Золоте, р-н Залішки уповноваженому Доценкові не тільки не вдалося скликати людей на мітинг, але на й прийшлося йому вислухати від людей такі докори: "Я хочу їсти, а ти не мітингу".

В с. Дуплинка цього ж р-ну арештовано Тарасевич Вікту і Єршиня Анну за те, що вони не хотіли йти на мітинг. Уповноваженому Ваторському вдалося силою зігнати 30-ть людей на мітинг, з чого він у протоколі зробив 260 учасників.

В с. Іванків, Скала-Подільський р-н уповноважений Аверіанов не міг скликати мітингу на протязі цілого дня. Під вечір використав нагоду, що через село переходили люди з сусідніх сіл, звертаючи з ярмарку, задержав їх та почав говорити, однак люди розійшлися.

В с. Антоків Чортківський р-н 3.2.47 р. більшовики гонили учасників цілий день на мітинг, але ніхто не прийшов. В с. Мухавка, того ж р-ну 18.1.47 р. уповноважений не міг скликати людей на мітинг. Він запроколував 312 учасників і з тим від'їхав.

Інший уповноважений, бачучи ворожу поставу населення до мітингів, радив собі інакше: замалював селян до о/ради, обіцяючи позичку зерна. Коли люди зійшлися зайнялися на пошуки позичку робив мітинг /с.Гермаківка, Мельницький р-н/, а також подібні випадки мали місце в селах: Свидова, Чортківський р-н, Лисівці, Шпівці Товстенський р-н.

Ногато уваги привертала більшовицька пропаганда відвернею впливу нашої пропаганди на населення. Пропагандисти на мітингах зр'яспокійної форми роз"яенень"протинародної"і"безділюної" роботи "бандерівців" повертали до погроз, кидаючи їх так в сторону українських повстанців, як і в отррому населення. Збори і мітинги закінчували більшовицькі гавкачі кличем: "Смерть українсько-німецьким націоналістам!" /р-ни: Борців; Мельниця/. На мітингах переважно зверталися проти "бандорів" в такий спосіб:

в с.Шутроминці р-н Тлусте 30.1.47 р. "Люди не слухайте бандитів, які вам самостійну обіцяють, вони того не дочекають, їх вже небагато". 4.2.47 р. говорив: "Ми знаєм, що вам бандити не дозволяють іти до виборів, що вам обіцяють самостійну, але ми знаємо також, як з вами поступити.

С.Летиче: "Поможіть нам винукати тих бандитів. Ми їх зб"ємо, а тоді ви і ми будемо мати спокій за важивемо вільним, басилим життєм".

Ковилівці 12.1.47 р. - "нехай ніхто не слухає бандерівців, які зривають нашу роботу, бо їм вже скоро прийде кінець. Вони зараз знаходяться в наймах англо-американських багатіїв. Від американських капіталістів вони одержують допомогу"...

Ниркові: "Хай ніхто не слухає бандитів, бо їх вже нема багато. За один або два роки ми їх всіх знищимо. На всій території СРСР немає їх більше, як 2 мільони". 7.2.47 р. говорив: "Хай ніхто бандитів не боїться і хай іде спокійно голосувати. Їх вже небагато. Тут, в Ниркові, є лише 4-ох, а в інших селах не менше".

Худиківці р-н Борців 6.2.47 р.: "Тому два дні було до вас бандерівське звернення, щоб ви не йшли голосувати. Це роблять бандити, які не хочуть підпорядкуватися радянській владі. Ви не повинні слухати їх і вірити їм, щоб ми не потребували ходити за вами з гвинтівками в день виборів. Заявляю вам, що хто не піде голосувати того ми арештуємо і розстріляємо".

Вільшовицькі агітатори намагалися закликати український народ до боротьби з українським революційним визвольним рухом, вказуючи при тім, які величезні "корисні" матиме український народ, коли допоможе радянській владі знищити "бандерівців":

Тряпиль р-н Борців, заступник голови РНК говорив: "Тоді б нам було добре, якби ми знищили бандерівців. Ви в тому повинні нам помагати. Ви кажете, що ми забрали контингент і приїждимо на села йоти. Якщо б не було бандерівців, то я приїхав би в село сам, зробив би збори і від"їхав би в р-н. Тому то помагайте знищити бандерівців, бо краще важивемо тоді, як їх знищимо".

Шумляки р-н Підгайці 25.1.47 р. "кандидат" - генерал-майор Гришко в онойому виступі сказав: "Якщо б ми /народ/ хотіли, то протягом двох місяців не отало би ні одного бандерівця".

Колодрібка, Залідецький р-н, 4.1.47 р.: "Не слухайте ходних бандерівських підшептів, які вам обіцяють самостійну Україну, бо такої не було, немає і бути не може. Ви селяни повинні тих бандитів самі знищити, бо вони вороги українського народу".

Одним із пропагандистських засобів, що мають підкреслити демократичність виборів були зустрічі виборців з "кандидатами". Ці зустрічі, які по містах та райцентрах ще як-так виглядали, були предметом шпашів та компроптації радянської "демократії", які самих "кандидатів" по селах досить загадали, що на такі "зустрічі" зганяли людей силою, придержуючи їх часто по шпаниях коло гарнізонів, самих "кандидатів" забезпечувало десятками автоматчиків, які тех пильнували зігнаних людей на "зустріч". "Кандидати" в своїх зустрічних виступних обмежувалися звичайно до розповіді своєї автобіографії, запевнення, що будуть вірно служити народові, та прирікали, що будуть усіма силами шити українсько-німецьких націоналістів та зийдять народ до помічі.

Представники партії, звичайно, дозволяли виступи кандидатів, захищаючи їх як "вірних синів народу" та закликаючи виборців, щоби вважали віддалити свій голос. На цих "зустрічах" більшовики старалися і вникати до виступів місцеве населення, головню інтелігенцію чи сільську адміністрацію. Люди відмовлялися брати участь у виступах, що вважали, що далі не спровокувати обмежувалися до короткого закликку зібраних, щоби кожний віддав свій голос у день виборів на такого то кандидата.

Відомі імена: Борцівський р-н більшовики ловили людей, захищаючи їх калі їх допівинці при квартирному в селі гарнізоні, давали їм червоні транспаренти і прапори та гнали на зустріч з кандидатом.

Відомі імена: Високо, Нагір'яни, Устечко, Нирків, Товстенський р-н кидали людей просто людей на землю і відвозили на місце "зустрічі" з кандидатом при відповідному забезпеченні, забезпечуючи при цьому відобрані місце "зустрічі" до самого "кандидата".

Відомі імена: Доско, Шумляки, р-н Підгайці, 25.1.1947 р. зігнано людей зі селі з іменом: Вохів, Шумляки, Слав'ятин на "зустріч" з "кандидатом" - генерал-майором Гринком. "Улюбленця народу" охороняло 60-ть танкової частини, в яких розложено застави довкруги села, оставляючи тільки при "кандидатів" особисту спец.охорону.

Відомі імена: Поділля, Товстенський р-н, 18.1.47 р. "кандидат" Голий в київській промові говорив: "Я заявляю, що буду чесно працювати для народу і партії, буду старатися шити бандитів, які кажуть, що це є самостійною Україною. Вони є самостійною, якої ж іншої самостійності вони хочуть? Чому вони не покидають своєї кровопролитної роботи? Наше рідну кров проливають. Хай здаються і шити працювати своєю працею спокутують свій гріх та приступлять до мирної роботи, хай хто будишництво".

Відомі імена: Кандидат Борцівської округи Лисак був більш отвертим і всі свої виступи закінчував закликом: "Смерть українсько-німецьким націоналістам!". На своїй виступі в Криву-Горішній, Борцівського р-ну дня 19.1.47 р., коли побачив, що віхте по селі, хотіючи закликку не плече надолоні крім його ескорти, закричав до людей: "Чому не пледете? Чому нічого не говорите?.. До, чого стоїте? Чого стоїте, як шити? Калі вам бандитів? Не втрачайте часу на заломання населення, більшовицька пропаганда час від часу підготовчої виборчої кампанії пускає масово при помочі сільської та міської адміністрації, всього реда агентів і сексотів цілу масу різних застрашених поголосок, в яких, крім скорого прибуття гарнізонів, ще було минулого року, поширює ще такі чулки: "Не одужайте бандерівців", бо вони вас обдурять. Мій світ стоїть за Радянським Союзом. Радянський Союз є непереможний, що ж робити, тоді зробить горотка українців. Атомна бомба не є страшна для Радянського Союзу, бо він знає спосіб проти неї."

В світі вже тільки одиниці є проти Радянського Союзу. Бандерівців є вже дуже мало і їх скоро виб'ють всіх.

— Всюди на залізничних станціях є багато порожніх вагонів для цих, що не підуть голосувати — їх усіх вивезуть на Сибір. Хоч голосуй, хоч не голосуй, Радянський Союз таки буде. /Чер-тківський р-н./

— Всі бюлетені при виборах є позначені відповідними знаками. Якщо хтонебудь перечеркне їх, то більшовики при перерахуванні голосів будуть знати, хто це зробив, за що вивезуть на Сибір. /Скала-Подільський р-н./

— Більшовики вже почали вивозити всіх тих поляків, які не йшли в Польщі до голосування /Мишків, Заліщецький Р-н — це чутку поширювали перебрані за голодуючих бійці з квартирного в селі гарнізону/.

Крім живого слова, була досить сильно поширена більшовицька пропаганда друкованим словом. Районні, обласні та республіканські газети в час передвиборчої кампанії поміщували всякі звідомлення, звернення, затвердження складу виборчих комісій і т.п. Зокрема були поміщували світлини "кандидатів" з короткою їхньою біографією. Для агітаторів була відпущена в кожній газеті шпальта: "На допомогу агітаторові", в якій послідовно роз'яснювано переважно права і обов'язки радянського громадянина. Там також роз'яснювано широко виборчий радянський закон. Перед самими виборами були поміщені "Звернення" ЦК КП/б/У. На кожному виборчу округу Тернопільська обласна друкарня видрукувала по 10,000 кольорових плакатів з світлинами та короткими біографіями "кандидатів" в депутати. Згадані плакати були розміщували найбільше від 15.1.1947 р. в усіх місцевостях, а вже масово появилися вони по приходу гарнізонів на села. В кожній сільській місцевості було розділено около 100 шт. таких плакатів. Крім них в нашому терені були плакати, друквані в Чернівцях та інших друкарнях. На кожному місцевості приділили більшовики кольорові лозунги та заклики в числі від 80-100 шт.

У передвиборчі дні появилися також більшовицькі лозунги і кличі, написані на стінах в числі від 10-ти на місцевості, а подекуди такими кличками були посмаровані всі придорожні стіни і парканки. До цієї роботи ангажували більшовики місцеву інтелігенцію, агітаторів та Товсякого рода "малерчуків", які це доручення виконували під примусом, роблячи ряд граматичних помилок.

До кожного села кинули більшовики відповідну кількість брошур: "Конституція", "Положення про вибори" та іншої агітаційної літератури, яка була використувана ще в минулорічних виборах так, що на кожному місцевості для місцевих агітаторів припало, крім їм призначеної літератури, яку вони одержували у комплектах під наголовком: "На допомогу агітаторові" від 80-150 брошур, що ними мали користуватися виборці /всє це більшовицьку агітаційну макулатуру населення використало в 100%, — її взято впершу чергу до курення, так, що сьогодні вже трудно знайти навіть один примірник в кожній місцевості/. Треба згадати, що більшовики, хочачи виб'їти свою демократію, видали кілька брошур, де в них змальовано вибори в Галичині за Австрійської окупації, над'являючи на ними письменниками /І. Франко, О. Маковей і інш./ надукиття польсько-австрійськими урядовцями при виборах до Галицького союму.

Більшовики також використали в своїй передвиборчій пропаганді радіо, передаючи щоденно радіопередачі про пропагандивно-технічну підготовку до виборів та "патрістичне піднесення радянського народу", що збільшенням продуктивності праці звановує "вибори".

Поліційні органи - мвд і мвб у цілій пропагандивно-підготовчій акції до "виборів" відіграли чи не найбільшу роль, приміняючи терор і насильство там, де безсильними були всі інші засоби пропаганди.

У протилежності до минулорічної тактики більшовицькі поліційні органи не сконцентрували в терені більших сил, не обсадили терену поліційно-збройними бандами в такому насичені, як це було примієно у минулорічних виборах. В цьому році переведено вибори при помочі сил, якими диспонували більшовицькі рай-центри донері. У кожному р-ні по селах квартирувало два до три гарнізони в числі 20-50 чоловік, якщо додати до цього районну обсаду, мвд і мвб та міліцію, то пересічно число озброєних більшовицьких банд, крім місцевих так званих "істребітельних баталіонів", не перевищувало 150-200 чол. Часом для переведення більше складних операцій, ревізій, облав посядалися в терені якісь спец. відділи /Чортківський р-н 15.1.47 р. в облаві на села: Євидова та Антонів брало участь 150-200 більшовиків на кожне. Група була в білих комбінезонах і прибула в згаданий р-н алармово на автомашинах.

У своїй тактиці органи мвд і мвб старалися за всяку ціну позбавити нашого впливу на населення на час виборчої кампанії, унеможливаючи при тім пересування по терені і зв'язок з народом. В кожному селі переводили вони масові засідки, використовуючи при тім місячні ночі та сліди на снігу. Засідки більшовики посиляли після того, як у терені появлялися наші противборчі листівки та лозунги, щоби таким робом унеможливити всяку роботу з нашої сторони. Не маючи змоги охопити відразу всіх місцевостей р-ну, більшовики за допомогою авт роз'їзджалися в терен та перевіряли і робили засідки в кількох селах відразу /Скала-Подільський р-н./. На підозрілі чи всіпані хати робили денні або нічні наскоки та переводили там стжелі ревізії.

В цьому році примінявали більшовицькі збройні банди дещо менший терор у відношенні до населення, як це діялося підчас минулорічних "виборів". Це видно, хоч би з далеко меншого числа арештованих підчас кампанії та самих виборів громадян. Більше дошкульно далися відчуті населенню постійні грабунки бандами мвд і мвб та часті побиття населення за відмову брати участь у більшовицьких мітінгах. Грабункові акції переводили більшовицькі збройні банди переважно ніччю, забираючи у селян останки харчів, одягу, обуви та речі хатньої обстановки, задираючи при тім дуже часто поодиноких людей в одній сорочці і без куска хліба в хаті. Грабункові акції проводила більшовицька голота в багатьох селах поодиноких р-нів дуже часто до спілки з місцевими злодіями та сексотами. Найбільше потерпіли від них підміські села, де їм було вигідно "оперувати".

Більшовицькі поліційні органи цікавилися настроями серед населення та його поставою до виборів. Цікавилися, які акції будуть проводити проти виборів українські повстанці. Щоби докладно розвідати настрої населення та щоб його здеморалізувати, розсилали більшовики спеціальних розвідників на села, які, здаючи голодуючих, прислухувалися до балачок людей /с. Іванків, Скала-Подільський р-н./. Перебиралися навіть за таких жебраків самі мвб-исти, ходили по селах розвідували та пускали різного роду деморалізуючі поголоски /с. Улашківці, Чортківський р-н./, де люди їх цізнавали. Уповноважені та начальники мвд і мвб спеціально перевіряли настрої населення перебуваючи довгий час на селах та нав'язуючи різночасно нову сітку домошників /начальник мвб Велічка перебував довгий час в різних селах Скала-Подільського р-ну/.

Крім згаданої вже роботи більшовицькі поліційні органи в тому ж і поодинокі гарнізони "допомогали" більшовицькій пропаганді, зганяючи силою на всякі мітинги людей, побиваючи їх при тому навіть дуже сильно /с.Новосілка, Заліщецького р-ну 21.1.47 р.тяжко побивали більшовицькі бангити Вікільнюк Софію за це, що не хотіла іти на мітинги. Нирків, Товстецького р-ну побито Львівського Федора так за це, що не хотів іти на мітинг - більшовик стукнув тах делікатно в зуби, що вибив йому два зуби - подібні випадки мали місце майже в кожному селі/. Побивали також згадані банди населення за те, що воно не хотіло здирати зі стін наліплених наших противиборчих листівок та лозунгів /с.Хмелева, Товстенського р-ну сильно побито Вергуса Варвару та жінку голови с/ради Теклю Воробчук, в с.Нирків, цього ж р-ну Бензару Осипа та директора школи/. Щоби застрашити людей та спонукати їх здирати наші противиборчі кличі зі стін та парканів, що на них були розліплені наші кличі рубали сокирами та лопатами. Вся ця більшовицька робота, наставлена на спанікування та деморалізацію населення не дала їм позитивних наслідків, бо населення таки далше не йшло на мітинги, хіба що більшовики заганяли людей від конвоїв. Поліційні банди знайшли собі новий спосіб вербування людей на мітинги, використовуючи Богослуження. Так в с.Молодці Терської, Заліщецький р-н, 30.1.47 р. один мвд-ист зайшов до церкви під час Богослуження і крикнув: "Прекратіть єго святе ідеє дело, давайте все оставить и виходьте на митинг - после митингов забудете кончатъ" - ніхто з людей не рушився з церкви. Так в с.Шульганівка, Чортківський р-н поліційні банди прострілили в обидва плечі хлопця, який тікав з мітингу, що на нього більшовики зігнали силою людей.

До поліційних органів належало також "підготувати" зустріч кандидатів з виборцями. Місцевості, де мали відбутися зустрічі - "свята" перерували згадані органи, переводячи там ревізії та граблячи населення /с.Гермаківка, Мельницький р-н/, щоби застрашити місцеве населення і цим відібрати йому охоту не йти на таку "зустріч" з "кандидатом". Крім цього поодинокі гарнізони чи окремі р-ни творили охорону кандидатів в депутати, зганяючи також відповідну кількість людей на таку "зустріч".

Для краденого використання підготовки до "виборів" обласні комітети республіканські управління поліційних органів вислали в поодинокі р-ни своїх делегатів, які керували поліційними акціями /Скахла-Подільський р-н в с.Турійське перебував весь час аж до закінчення виборів і керував роботою цього участка обласний представник міліції Любіж/.

Більшу увагу присвятили більшовики підлісним селам, думаючи, що тут братимуть участь у голосуванні українські повстанці. До таких сіл давали скріплення для гарнізонів з важкою зброєю /максимум гранатомети/ Вереманщина, Підгіреччина/. Для забезпечення успішного переведення виборів кинули більшовики в дні 31.1, 1.2, 2.2 і 3.2.1947 р. частини в свої підданні р-ни між Стрипою, а Збручем відділи ЧА з Чортківського артилерійського гарнізону, що складені виключно з солдатів мотопіхотинців. Пересічно на кожний р-н було назначено від 100-200 солдатів. Ці відділи спільно з кватирювчими частями тут гарнізонами потворили в кожному селі гарнізони в числі від 8-18 чол. /в с.Жоліндіяни, Чортківського р-ну стояв відділ в числі 100 чол., а в с.Улашківці в числі 30 чол./.

В цих р-нах збройна обстановка поліційних більшовицьких банд враз із місцевою обставиною намілювала від 300-400 чол. Не до дня "виборів" було підготовлено у кожному з р-нів групу "спеців" в числі до 30-ти осіб, яких завданням було підганяти людей до "виборів".

Згадані поліційні гарнізони кинено на села в числі від 10-20-ть чоловік на кожне на тиждень перед "виборами". З їх появою в селах посилюється терор супроти населення та кріпшає пераслідування на-шого руху. Гарнізони організують щораз частіші засідки в різних місцях, проводять перевірки хат і деяких частин села, арештують на-селення ніби під замітом співпраці і помогаяцями. Від цього часу гонять частіше людей на мітинги, побої та лайки стають буденним явищем /в с. Нирків, Товстенського р-ну підчас гонення людей на мі-тинг тяжко їх побивали - побито: Стахиру Варвару, Стахиру Катерину, Петруняк Михайла, Винниченко Параску та других. Деяку людей кіль-кість людей арештували, розбирали до сорочок та замикали в пивницях, де вони в холоді по кілька годин мусіли сидіти/. Грабуники населен-ня стають щораз частішими, бо виголоджені червоноармійці крадуть усе, що їм лише вдасться.

Гинків, Товстенський р-н червоноармійці знайшли підчас ре-зії кукурудзу, струкама і, йдучи дорогою, їм її та говорили: "добі вже скорше закінчилися вибори, а то прийдеться з голо-ду подохнути".

Тороське, Заліщанський р-н, ограблено 5-ть господарств, заби-рарчи всяке абіжки. В сс. Лежева, Печарна. того ж р-ну розбили і вкрали 20-ть пнів пасіки. В сс. Колодубка, Сильків, Зазулиці і Костільники ограбили 10-ть господарств. Людей, до не хотіли давати їм їсти побивали і харчі вимушували.

На с. а. про па га н д и в н а протидія була спря-мована на викривання народові реакційності та протинародності т.зв. "виборів" до НР УРСР. Була розгорнена з нашої сторони широка роз'яс-нювальна робота, що її завданням було підготувати народні маси до протиставлення та бойкоту сталінських виборів". Вор роботу ведено головню у площині пропаганди.

У пропагандивній роботі послуговувалося найбільше листівками, ключами, які виписувано на стінах або розлідувало їх вибитими на машинах чи дереворитах, зроблено також в деяких місцях кілька закритих зборів та переведено великі скількість індивідуальних та групових стріч з населенням.

Серед нашого громадянства були розповсюджені, можна сказати в невадовільній скількості, листівки:

- Українці!
- Українські робітники!
- Громадяни України!
- Народе України!
- Голодуючі України!
- Українці Східних областей України!
- Українці Західних областей України!
- Брати переселенці!

- Плакати:
- Перший кандидат в депутати /карикатура Сталіна/
  - Видвигаєм Хрудова в кандидати /карикатура Хрудова/
  - Від селян забрали, селянам дали
  - Демократичні "визволителі" /вірш з карикатурами/

З другої сторони вичислених плакатів були поміщені про-тиввиборчі ключі. Подібні ключі, за зраками, були в дуже ве-ликій кількості вибивані на машинах, дереворитах, а також розписували ручно на стінах будинків і огорожах.

Вірні:

- Демократичні вибори
- Демократи, демократи
- Глум-вибори.

На закритих зрупових зборах та індивідуальних зустрічах, яких відбулося в терені відносно найбільше обговорювано досить обширно такі теми:

- Що таке конституція СРСР?
- Вибори в СРСР та інших демократичних державах;
- Наслідки більшовицької окупації;
- Наше ставлення до т.зв. "виборів";
- Значення негативної постави українського населення до "виборів" у внутрішньому та міжнародному житті;
- Заклик до повного бойкоту "виборів";
- Міжнародний огляд.

Беручи до уваги невигідні умови праці, велику увагу присвячено пентамій пропаганді. Завдяки тому, що вона доходить до найдальших закутків терену, вдалося при її допомозі побороти ворожу наклепницьку, брехливу пропаганду, яка мала на меті застрашити народ та заломити його морально, щоб легше було загнати його до виборчих урн. В пентамій пропаганді поширювано найбільше такі віотки:

- Готується всенародний бойкот "виборів", тому повинно до нього включитися все населення. Хто піде голосувати, той заплямить себе, як ворог і зрадник українського народу.
- У всіх країнах, які попалися під більшовицьку окупацію, народи протиставлять більшовикам /тепер поляки/ і бойкотують їхні "вибори". Тому світ дивиться на нас, як ми поставимось до "виборів". Хто піде голосувати, той хоче більшовицької влади, хоче голоду, Сибіру, вбивств, тортур, грабунків, насильств.
- "Вибори" не є обов'язковими, а є добровільними. Населення не повинно боятися відповідальності, бо тим, що торік не пішли до "виборів", більшовики нічого не зробили - не роблять і тепер народові нічого.
- У день "виборів" усякими способами не бути в дома і тому ховатися, виходити з сіл і т.п.

У наслідок наших протидій у площині пропаганди спротив населення щодо "виборів" зростає з кожним днем. Листівки, плакати, вірні, дозінги і кличі переходять з рук до рук. Населення їх з великим зацікавленням читає, диспутує над ними. Всі чутки, поширювані нашою пропагандою знаходять всюди належний відгук і послух серед населення. Треба підкреслити одно замітне явище, а саме - там, де була краще поставлена наша пропагандивна робота, населення більше рішучо спротивлялося більшовицьким пропагандивним та терористичним намаганням загнати народ до "виборів", населення між собою, а дуже часто вперто говорило до більшовиків, що до "виборів" не піде або піде тільки під втиками. Населення ставило більшовикам запити:

- За що підемо голосувати? - за голод, Сибір, чи за те, що не маємо з вами спокою.

- Голосувати не підемо, бо не хочимо колгоспів. Будемо голосувати за кандидатів, яких ми поставимо самі. За сталінських кандидатів не будемо голосувати, бо ми їх не знаємо

Де слабше була поставлена наша пропагандивна робота там настрої

що населення були нестійкі, а перед самими "виборами" населення по-
дало в депресію. Тут можна було почути такі слова:
- що це за вибори? - що ми бідні зробимо? - мусимо йти голосувати.
Досить поважною переменою у веденні нашої пропагандивної ро-
боти були: місячні ночі, великі оніги і постійні засідки. Крім цього
деякі втрати в людях ставали переменою у тягості роботи.
У к р а ї н о ь к е . н а с е л е н н я у світовому чвертьріччі
під навієм маршем "виборів" і тому на другий план сходять,
крім пекучого питання про голоду, інші справи, а навіть в значній
мірі послабло зацікавлення міжнародними положеннями, яке з уваги
на перепекання близької світової війни, а з нею надії на визволення
від російсько-більшовицьких загарбників є постійно живим та акту-
альним в народі. Як відомо, окунант здійснює свою владу при допомозі
терору та насильства. Це саме треба сказати про "вибори". Про нас-
трої населення свідчать вже попередньо наведені факти, як приміром
негативна постава населення та бойкот більшовицьких мітингів, актив-
на участь населення у розповсюдженні наших листівок, плакатів та
лозунгів, здирання більшовицьких плакатів та змазування виборчих на-
писів та врешті згідливі і компромітуючі запити, які ставило насе-
лення більшовицьким "демократичним" аранжерам "виборів" - це бо
вмістилище нашого населення до т.зв. "виборів" поставилася екстремно
негативно. Сміло можна ствердити, що, коли б були краді депо обставини
більша змога допомоги з нашого боку і бодай частинне послаблення
більшовицького терору, наше населення було би перевело 99,8%-ий
бойкот сталінських "виборів".
Як навіть брати до уваги терор більшовицьких поліцейних банд,
який безперервно шалів на протязі кількох літ більшовицької оку-
пації, втрати, що їх український народ зазнав у безпощадній боротьбі
з ненависним окупантом, застрашення та брак на легальному положенні
свідомого та енергійного активу, який зумів би співдіяти зо своїм
революційним підпіллям, поширюючи легально його напрямки, - то треба
підкреслити, що український загальний виказав ще раз свою політичну
зрілість, протиставляючи сильно ворогій більшовицькій пропаганді.
Гермаківка, Мельницький р-н, 1.1.47 р. один з присутніх се-
сидів на мітингу, наслухавшись вихвалювань більшовицької "де-
мократії", сказав: "Якщо у вас так добре, то чому з-за зброюча
приходять до нас люди за кубком хліба?"
Гуштинка, Скала-Подільський р-н, на запит уповноваженого
Васильця, за кого піде голосувати, Рідущок Анна відповіла:
"За хліб, бо хому їсти".
Воршівщині населення дуже протиставилося та бойкотува-
ло висунутого в "кандидати" Лисака, говорячи: "Ми не висували
його в кандидати, той голосувати за нього не підемо, бо цей
обманник буде старатися заскучати на наших селах колгоспи
та буде помагати більшовикам нас до них вагнати".
Свиняч, Заліщецький р-н, на запит прокурора Сущка, Шкура за
кого піде голосувати, Сторожук Анна відповіла: "Я голосувати
не піду, бо мені голосування не в голові. Я сиджу цілими дня-
ми голодна, бо не маю що їсти і не маю чим запарити".
Товстаччині населення видвинуло клич: "На Голого - голі
картки" /Гологий - кандидат в депутати/.
В.а.Ниркові, Товстачького р-ну Львівський Федір, не зважа-
ючи на побої, говорив до більшовиків: "Голого, застріль мене,
але на мітинг не піду". Його більшовики зв'язали, кинули на сани
і завезли до клубу.
Населення цього ж р-ну говорило більшовикам відкрито: "Ми
вже не за голого, а за вбраного хотіли б голосувати". В ряді
сільського ж р-ну досить відкрито протиставилася інтелігенція.

В сс.: Будилів, Вмислівка, Медова, Золочівка, Козівського р-ну сільські агітатори мали доручення розліпити більшовицькі виборчі дозвіги. Вони цього не зробили. За те секретар РК КП/б/У Вакуленко, голова РЖК Кротевич та представники з області, які контролювали підготовку до "виборів", добре їх прочесали і грозили замкненням.

Звиняч, Заліщецький р-н, 23.1.47 р. вечером населення позривало всі плакати, які попереднього дня розліпили більшовики. В с.Блишанка, цього ж р-ну 1.2.47 р. до розліплених плакатів з "кандидатом" Лисаком, дорисовувало населення зуси, файки, роги і вшало догори ногами, або просто зривало і дерло.

Колодзівка, Заліщецький р-н ще днем, коли більшовики, розліпили плакати, зайшли до хати, хтось не тільки позривав усі ці плакати, а ще й понаписував крейдою на їх місці: "Смерть Сталіну і його кандидатам!".

В с.Тулече, Скада-Подільського р-ну на плакатах Катерини Петренко, кандидатки в депутати, населення писало: "Катерино пробудися, Катерино встань-но, Катерино озвоню та їсти нам дайно".

П е р е б і г "в и б о р і в" у дні 9-го лютого 1947 р. попередила, як видно з наведених вже фактів, широка пропагандивно-технічна підготовка, в якій були використані всі досвіди, набуті окупантом у минулорічних "виборах" до Верховної Ради СРСР. Більшовики старяться вже задалегідь забезпечити себе перед еventуальними несподіванками, пов'язаними з сподіваним бойкотом "виборів" українським населенням. На самий день переведення "виборів" - голосування кожний партприкріплений районний активіст, енкаведист чи начальник гарнізону був докладно зазнайомлений з розробленими інструкціями, як належить поступати у всіх випадках, які могли б зайти в цей день.

День "виборів" - це день святкування "найдемократичнішої демократії під сонцем" в УРСР. З Києва надають по радіо про "велике піднесення" громадян Радянської України, про це, як народ горнеться до голосування за "найкращих із краях" синів і дочок своїх, щоб вибрати їх в депутати до ВР УРСР. Цей день звеличувано виступами поетів, лауреатів сталінської премії і князівських нелауреатів: П.Тичини, В.Сосюри й П.Усенка. Ці мізерні халуї по-рабському звеличували, відчитуючи дрожачим голосом свої твори, "першого всенародного кандидата в депутати великого Сталіна". Цілий день співають про Сталіна пісні. До мікрофону кличуть виборців, які відрецитовують завчені короткі промови, висловлюючи в них подяку за "асливе" життя, яким їх обдарив "вождь народів Сталін". Заявляють, що голорурять за Сталіна - цебто голосують за могутність батькащини під його "мудрим керівництвом".

У ніч з 8-го на 9-го лютого 1947 р. було заряджене отроге поготівля всіх гарнізонів та обсади мід і мгб. У райцентрах та в крає охоплених більшовицькими місцевостях всю ніч ходили окріплені більшовицькі патрулі, а вонди були скріплені стійки.

До 8.2.1947 р. або й цього ж дня до кожної виборчої дільниці, крім всякого роду уновноваднених, які входили в склад виборчих комісій, прибула представники партії, мід, мгб з р-нів або з області в числі від 3-6-ть осіб і були прибутими у виборчих приміщеннях ввесь час аж до скінчення "виборів". Вони то, крім прикріпленого тут гарнізону, творили охорону та слідкували за цілим перебігом "виборів". З цих причин з райцентрів та з обласних осередків вилітали в різні місцевості всякі активісти та члени поліційних органів, залишаючи в р-ні тільки декого з місцевих працівників.

Увечорі 8.2.47 р. до приміщення виборчих дільниць складали або заарештовували всю виборчу комісію, голів сільрад, десятників, а подекуди позбавляли туди ще й людей з сусідніх хат або зловлених на вулиці і держали їх у замкненому локалі виборчої дільниці до початку голосування. В цьому приміщенні були організовані "буфети" /в першу чергу у райцентрах/ і майже всюди була музика-танці, при якій присутні мали нагоду "погуляти" /це в першу чергу робили комсомольці - сільське шумовиння і затягнені туди більшовиками сільські учительки/. Ця музика пригравала також виборцям в виконанні їхнього "почесного громадянського обов'язку". Самі більшовики були, до правди, в страху і недуже то хотілося їм гуляти. Вони думали постійно, що "бандьори" будуть нападати на виборчі дільниці і тому позбавляли людей, обі при них бути безпечнішими, значи, що "бандьори" не будуть вбивати найбільшого населення. Після 12-ї години ночі вже в деяких місцевостях більшовики посилали десятників та червоноармійців будити людей, щоб готовилися до "радісного дня" або зганяли їх просто під виборчу дільницю, щоб там "терпеливо" на морозі чекали початку голосування. Деякі більше поінформовані чи помислові еміведисти, стукуючи у вікно, вигукували: "Скарей до виборів - ти должен быть первым, ты должен получить премию". Одначе під виборчі дільничні приміщення сходилися тільки деякі люди, більше застрашені і то головню в райцентрах.

Бє до початку "виборів" /до 6-ї год. за моск. часом/ всі прикріплені чи еміведисти познімали заслонки від виборчих кабін так, що сидячи біля урни було докладно видно, що робяться в кабінах. Коли деякі члени виборчих комісій протиставлялися цьому, більшовики збували це мовчачкою або говорили: "Бануй свого гобосу - кабіни мусять бути відчинені" /с. Жуківці, Борщівський р-н/. В інших місцевостях на рішуче протиставлення виборчої комісії /с. Шутроминці, Товстенський р-н/, більшовики мусіли уступити, а кабіни закрито знова. Однаково ж це були виїмки, бо вонди кабіни були відкриті, а часто зроблені з такого матеріялу, що крізь нього було видно, що робяться в середині.

Голосування розпочалося переважно в 6-й год. ранку. В деяких місцевостях, щоб перевиконати план, уповноважені почали на годину, а то й більше окорше голосувати. /в сс.: Хмелева, Лєтяче, Товстенський р-н. почали голосувати в 3 год.; ссе: Чехів, Бертики, Нова-Гута, Горожанка, Молавирицького р-ну в 4.30 год.; сс.: Дубенка, Вістря, Устя-Зелєне, Керопецького р-ну в 5-й год./ . Спершу голосували більшовики, які були тут присутні, як охорона, а опісля голосувала виборча комісія та актив села. Тут вже з місця в деяких селах сільський актив та члени виборчих комісій виявили спротив і не хотіли голосувати цілковито або не хотіли голосувати першими. З цих причин присутні тут еміведисти змушували людей погрозами та, ставляючи їх в чергу наказували послідовно голосувати /сс. Синьків і Колодрівка, Заліщецький р-н/. Зазар після такого проголосування цих же десятників і голів с'рад посилали зганяти людей до голосування. Одначе, багато з них пішли до дому спати, замість гонити людей до "виборів".

Щоб надати "виборам" більш авторитетного значення більшовики зганяли до виборчих урн в першу чергу найбільш поважних людей даної місцевості, голвно спосеред інтелігенції або прикликали сюди найстарших дідусів чи бабусь. Ці, звичайно, не хотіли зовсім іти голосувати. /с. Торське, Заліщецький р-н. Кокушко Марія не послухала посилення більшовиками чотирь рази десятників і не прийшла до виборчого локаля. Коли вона відмовилась дальше іти голосувати, зайшли по неї еміведисти, силою забрали її до виборчої урни та примусили її там першою проголосувати/.

Коли виборці, побуджені та "заохочені" десятиками спішити до виборчої урни не виявили в цьому напрямі охоти і не йшли голосувати, більшовики вислали підганячів та самі розійшлися зганяти людей до виборів. Приганим виборцям доручувано виборчі бюлетені і по відзначенні у списку виборців, казали бюлетені кидати в урни. Це робили присутні тут еміведисти, які брали виборців за плечі, приводили до урни і говорили: "кидайте скарей здесь и идите отдыхать". Коли знова деякі виборці, одержавши бюлетені, запитували, чому кабінки відириті, - не одержували на це жодної відповіді. В кабінках рідко де можна було отримати олівці, бо скорше голосуючі еміведисти і охорона, покрали їх. В інших знова місцевостях олівці були поломані а-бо повинмані були з них графіти, /декому з голосуючих довелося почути слова від еміведиста: "Бандит лашол мазать" /с.Гермаківка, Мельницький р-н, еміведист Миколаєв/. Коли дехто з виборців скреслявав бюлетень, як це приміром зробила Яковир Скларчук Марія в с.Торське, Заліщенського р-ну, зайшовши до кабінки, зчеркнула позиченим олівцем бюлетень, за що її при виході з кабінки зловив старший лейтенант Служанко, затягнув до сусідньої кімнати, щоб там відповідно розправитися з нею. Тільки її крих та присутність інших людей стали йому в цьому на перешкоді. Крім того всіх, хто йшов до кабінки, більшовики супроводжали вигуками; або демонстративно собі записували прізвища виборців. Як оржстатти при голосуванні кабінки наседення могло тільки там, де призначені до охорони та гонення до виборів людей гарнизон мав більше клопоту з опірним населенням і не міг відповідно допильнувати порядку у виборчому льокалі або престо вам, де більшовики, вірючи у свій застрадливий авторитет, думали, що наседення не використає можливості протиставитися, зчеркуючи бюлетені в кабінках /Цигани, Скала-Подільський р-н, де був присутній підчас виборів голова РК і начальник мgb/. Подібно, через недогляд або в час обіду, коли присутні тут еміведисти відійшли з виборчого приміщення, виборці зчеркували бюлетені. Виборці старалися в різний спосіб виявити свій спротив. Одні кидали до урни часті картки, подібні до бюлетенів, другі використовували замішання та ховали бюлетені в кишені, інші знова кидали до виборчих урни наші кличі, летючки або якісь свої, сільськими малярами спрепаровувані карикатури чи напси: "Хай живуть лісові!", "Хай живе Станан Бандера!", "Хай живуть Степанові хлопці!", "Хай живе УССД!", "Геть Сталіна, смерть партії!", "Смерть Сталіну і Гусці!" - /Гука-голова с/ради/, "Голосувати будемо за своїх кандидатів!" /р-ни: Бучацький, Монастирецький, Березанський, Козівський, Золотницький, Борцівський, Чортківський, Білобожницький/.

Тоби "виконати і перевиконати" план по виборах, більшовики вдаються до різних штучок. Вони, використовуючи загальні недостачі харчів у населення, пукали між населення чутки, що після проголосування виборці одержать по два бохонці хліба /с.Нівра, Мельницький р-н/. В с.Гинківці, Товстекського р-ну, для кожного з виборців при урни крамар видавав пів шклянки якогось вару, одну кіотку цукру і одну коробку сірників, за що виборець платив 24-ть крб. В с.Бересток, цього ж р-ну крамар, на наказ більшовиків давав кожному виборцеві даром м'ясні вироби, за що опісля заплатив сам 1,500 крб. В с.Львівці роздавали більшовики поміж стариків, які прийшли голосувати, задурно булочки, що їх напик крамар місцевої кооперативи зо зрабованої більшовиками у селян 15 кг муки. В багатьох інших виборчих дільницях були подібні примани-буфети, які переважно більшовики організували за рахунок грабунку населення /с.Олексинці, Бордівського р-ну участковий мgb Медведьов зрабував

у людей до такого "буфету" хліб і студенець, подарачи пізніше це за гроші.

Коли навіть така "благодать" не притягала виборців до голосування більшовики почали просто серед погроз, побоїв, матюгань та стрілів довити сидяти та гонити їх до голосування. Це спеціально мало місце тоді, коли майже до 12-ї години рідко хто ішов голосувати, там вганяли більшовики озброєні в кріси та автомати чи стріляли за втікаччима.

В с. Садках, Товстенського р-ну, більшовики під час гонення до "виборів" Стасюкові Костеві зламали руку. В с. Кмелева, цього ж р-ну, за Павліном Обарчук, що не хотіла іти голосувати, більшовики отримали. В с. Ізверківці, цього ж р-ну, начальник мэд Кіндратов хотів Головецького Богдана задушити, а його жінку побив тяжко і так пігнав до виборів. Також під час виборів побити більшовики багато людей в с. Кошлівці.

В с. Антенів, Чотківський р-н для більшого респекту в гоненні та застрашуванні населення більшовики замовили через голову і загрозили, хто не піде голосувати, того вивезуть за граз на Сибір.

В с. Шульганівка того ж р-ну, під час гонення людей до голосування емгобіста капітан Вусачов застріляв дівчину Войцешин Марію.

В с. Даншин, Бережанського р-ну уповноважений Симиця сильно побив Таманського Івана, за те, що він, марши подерті чоботи, не хотів іти голосувати.

В с. Поручин, Бережанського р-ну дослідник св. письма Худик Михайло не хотів іти голосувати - йому силою вихали більшовики в руку виборчий бюлетень, і казали кинути його до урни. Згадалий "віруючий" затиснув кулак і не хотів випустити бюлетеня. Більшовик знайшов на це раду - силою розвів п'ястук і бюлетень впав до урни.

В с. Біда, цього ж р-ну, на доручення уповноваженого Федоренка заступник голови виборчої комісії проголосував за 15-а неприсутніх виборців.

В с. Базниківка цього ж р-ну під час виборів більшовики побіли: Мандай Анну, Ткачик Петра, Воцак Якіма, його жінку і дочку Стефу, за те, що не хотіли іти голосувати.

В с. Котові, цього ж р-ну, в день виборів уповноважений Лебедев зайшов до громадянина Бартик Миколи і сказав: "Чи хто піде голосувати, чи ні, я хочу бачити бачити тебе першого з родиною коло урни" покликуючись на те, що він знає "децо" про нього...

В с. Вівоя, Козівський р-н, більшовики сильно побіли: Стефанька Зенона, Олійник Павла та Ковалів Василя, за те, що вони не хотіли іти голосувати.

В с. Полік, цього ж р-ну, більшовики, за те, що не хотіли голосувати, побіли: Лушиноса Гривька і Лихолет Степку, на якій порвано одягу, коли вона намагалася втекти.

Щоб не морочити собі голови з виборцями, уповноважений на с. Давів, Козівського р-ну Приядко проголосував сам за 325-ть виборців, а уповноважений села Ембудів Антипов проголосував за 386-ть виборців.

В с. Бизки, цього ж р-ну, голова РНК Кротевич при відчиненні урни побачив багато покраселених бюлетенів. В залі, який його охопив, проламав усі олівці і дав голову в/ради, який був при голосуванні, а сам не голосував, говорячи: "хай наперед проголосують всі мої громадяни". Червоноармієць, присутній

після відходу Кротевича, сказав до людей: Да, оттак виглядає ціла совєтська демократія". При підчислюванні голосів виявилось, що з 630 бюлетенів, 420 було покреслених і подертих. Ці бюлетені більшовики знищили, замінивши їх новими.

За те, що не хотіли іти добровільно голосувати на сталінських кандидатів, побито:

- в с. Ілківі, Золотниківський р-н: Лисого Петра, Онуфрій Анну і Іваськова Володимира;
- в с. Раковець, Золотниківського р-ну: Сабатюка Миколу і Шупляка Степана;
- в с. Соснів, того ж р-ну: Капустинського Миколу, Зарію Анну, Крутиголову Стефанію, Козлову Пліутівчичку із СУЗ, Дойк Ісидора, якого побито і боєво гнало по снігу до урни;
- в с. Сокілники, того ж р-ну: Лопатинського Василя, Лагойду Ілька, Середу Богдана, Борика Михайла і Тедька Петра;
- в с. Соколі, того ж р-ну: Сузваського Івана, Лагойду Івана, Капустяньського Петра;
- в с. Бур-канів, того ж р-ну: Гоцкаляк Антона, Саноцького Михайла, Кіндрат Магдалину, яку силою гнало до урни. По доборі вона втікала. Її більшовицькі бандити зломили, побали до крові голову і так окровавлену припровадили до урни. Однак Кіндрат Магдалина не заломилась важкими побоями і віддала голосу за сталінських "кандидатів";
- в с. Михайлів, того ж р-ну: Комаринського Сидора, Бена Івана, Басів Олеку;
- в с. Боків, Підгаєцького р-ну: Гуду Дмитра і його дочку Анну;
- в с. Шумляки, цього ж р-ну: Струбіньського Івана;
- в с. Слав'ятин, цього ж р-ну: Сербинського Осипа;
- в с. Слово, цього ж р-ну: Войницького Антона.

Для того, щоб ще більше змусити виборців до "голосування", більшовики ходили по селі з урною і змушували людей кидати до неї бюлетені /це в тих людей, яких здалось їм застати/ або це робили більшовики самі, коли не застали виборців в дома, або коли ці відмовлялись від голосування. Найбільше людей, побачивши таке чудало-урну, втікали, а подекуди просто відмовлялись голосувати /с. Головинці, Товотенський р-н - люди постійно говорили більшовикам, що приходили з десятинами: "Ми голосувати не будемо, ви забрали наш хліб, ми хочемо їсти". Господар Кріль сказав: "Про мене киньте його /бюлетень/ хоч в кухню". Більшовики цим цілковито не зраховувалися, а кидали голоси в урну самі. В с. Чапівці, Товотенського р-ну більшовики ходили з урною по під хати, вчислювали під хатами відповідне число бюлетенів, які припадали на виборців з даної хати, кидали їх самі до урни. Бувало й таке, що зганяли виборців до одної хати в більшому числі та змушували їх там "голосувати". Якщо виборці таки відкирались від голосування, більшовики самі за них "голосували". В с. Нітра, Мельницького р-ну, більшовики, переходячи з урною, давали кожному стрічному громадянину бюлетень, без огляду на те чи він голосував чи ні, кажучи кидати його в урну. В с. Горішова, Мельницького р-ну, міщани свангеліки відмовились від голосування, тоді введиет Кубей Віктор пообіцяв їм до урни чиколонки рук. В с. Торське, Заліщський р-н, більшовики при-йшов з урною до вимираючої жінки Рибчук Параски і домагався, щоб вона голосувала. Коли хвора-вимираюча навіть не ворохнулася, більшовик діткнув виборчим бюлетенем її руки, а відтак кинув його в урну, надаючи діткненним бюлетенем руки важкості.

Цінну ініціативу проявили деякі партприкріплені в селах Заліпецького р-ну, які винайшли "ходячу урну" - десятників, яким давали бюлетені до правої кишені, посилали до хатів, щоб там виборці, "голосуючи", кидали бюлетені до лівої кишені.

В багатьох інших випадках, коли більшовикам не вдавалося довести голосування до порядку, ловили людей на вулиці, транспортували їх до приміщення виборчої дільниці і тут, без відмічування їх у виборчих списках казали їм кидати бюлетені в урну, не зважаючи на це, що вони вже переголосували. Таким чином деякі громадяни сучасного "найдемократичнішого" СРСР мали нагоду, як нігде у світі, проголосувати по кілька разів /с.Вабинці, Борцівський р-н/.

Були села, в яких більшовики посиляли десятників до управнених до голосування з листами, щоб виборці на них підписалися, що вони не хочуть брати участі в виборах. А олідчий мід Галкін в с.Нирків, Товстенського р-ну виняв ініціативу в цей спосіб, що зарядив відбирати від неголосуючих документи-посвідки на підставі яких голосували самі більшовики.

Хотіли уваги на це, що виборці не хотіли іти голосувати, вибори протягалися. Щоб протягання не було задовго більшовики, як видно, за інструкціями згорж, розв'язали це питання радикально, - вони всюди або самі докидали бракурчі голоси, або давали кидати їх червоноарміяцям чи навіть людям, які попали під руки:

в с.Богатківці, Волотницький р-н на 930 виборців, голосувало під примусом 250, а за решту - 680 проголосували самі більшовики;

в с.Семиківці, того ж р-ну на 270 виборців, голосувало 33 під примусом, а за решту - 237 проголосували "демократи";

в с.Раковець, того ж р-ну на 824 голосувало 110 під примусом, а за решту - 214 проголосували "найдемократичніші" мід;

в с.Соснів на 668 виборців, проголосувало добровільно 50, а за решту під примусом 250, а за решту - 368 голосували більшовики;

в с.Вренгалівка на 340 голосуючих, голосувало під примусом 29, а за решту - 311 голосували більшовики;

в с.Хатки і Кіндерівка зовсім не голосували, за них "демократичні визволителі" проголосували напевно понад план;

в райцентрі Вишнівчик не голосувало зовсім 30% виборців, за них проголосували більшовики;

в с.Рудники, Боків, Теляче, Регайлиха, Устинівка - не голосували зовсім. За них проголосували більшовики понад план.

Напр., на 662 виборців села Боків було 762 голоси - отже план виконано на 100% голосів;

в с.Путроминці, Товстенського р-ну докинули більшовики до урни 70 бюлетенів;

в с.Дорогичівка, того ж р-ну - 26;

в с.Кодилівці, того ж р-ну - 28;

в с.Хмельова, того ж р-ну - 40;

в с.Взержківці, того ж р-ну - 137;

в с.Нирків, того ж р-ну - 180;

в с.Бадки, того ж р-ну - 180;

в с.Випівці, того ж р-ну - 42;

в с.Глубічок, Борцівського р-ну - 652 - більше половини всіх виборців.

Часто гоніли люди до "виборів", прийшовши до виборчої дільниці, довідувалися, що урни, ані виборчої комісії та більшовиків вже тут нема, а також, що вони вже проголосували..., хоч щойно була 10 чи 12 година дня.

Через посереднє "двигісне" голосування /за нарід голосували більшовики, перевиконуючи план/ та недочислення голосів виказалося, підчи-слюючи їх, до голосів було загато: -Приміром в селам Бордівського р-ну:

в с. Глубічок - 8 голосів
в с. Бабинці - 29 голосів
в с. Худіївці - 15 голосів
в с. Шидківці - 51 голосів і т.д.

Виборчі комісії не підчилювали голосів на місцях, а по окінчену голосування гарнізони разом з комісією супроводжали виборчу урну в р-н, де відбувалося підчислювання голосів. Коли підчас перегляду бюлетенів помічено багато покреселених, їх більшовики також вважали важними. Важними вважали також чотири цілковито підтертих бюлетені зі с. Шупарка, Бордівського р-ну. Секретар партії Терещенко пояснив, що на бюлетенях скреслені ці, що вивдигали кандидата, а не сам кандидат. Інший секретар партії Товстенського р-ну/ важність покреслених бюлетенів пояснював: "Люди не знали, що мають робити, вони думали, що то справді треба креслити бюлетені і тому їх креслили. Вони однак є важні".

На кінець треба підкреслити, що рішучий спротив населення щодо сталінських "виборів" вплинув також на перебуваючих в терені голодуючих зі СУЗ, які, коли їх більшовики силою приганяли до виборчих урн, спротивлялися примусові, а деякі з них зовсім не голосували:

в с. Плотича, Козівського р-ну з 170-ти пригнаних більшовиками до урни голодуючих зі СУЗ, проголосувало під примусом 150, а решта - 20 зовсім не голосували;

в с. Іжків, Золотницький р-н, приганяли більшовиками до урни 15-ть голодуючих зі СУЗ з-клянками і казали їм голосувати. Голодуючі, випираючись, говорили: "Чорт з твоїм голосуванням, ми хочемо їсти" - однак більшовики силою заставляли їх голосувати.

В с. "І д" в "в и б о р і в" за більшовицькими даними з числа управнених до голосування голосувало - 99,8%.

На ділі "вибори" були з вислідом: /береться до уваги цілість терену/:

- 10% - голосувало добровільно /тут треба врахувати партійців, гарнізони, комсомольці і інше шумовиння/;
- 75% - голосувало під примусом /гонення, пової, стріляння, погрози, застрашування і інше/;
- 15% - не голосувало зовсім мимо всіх заходів більшовицької пропаганди та всіх видів терору, приміюваного в часі голосування.

По "в и б о р а х" забираються з сіл гарнізони, прислані на час "виборів". Гарнізони, кватирючі поостійно до "виборів" лишаться на місцях. Серед населення помітне хвилення-відпруження. Воно звертає увагу на міжнародну політичну ситуацію, шукає проявів, опричинників війни, назначує речинці її вибуху.

Більшовики ведуть широку підготовчу весняно-посівну кампанію та натискають на творення ініціативних груп по організуванні колгоспів і закріплення та розбудову вже існуючих колгоспів.

З кінцем березня більшовики силою припиняють масову мандрівку голодуючих зі СУЗ, заставляючи їх до весняних робіт у колгоспах, мимо того, що голод зріс поважно в розмірах і косить пораз більше людей.

Чортківщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

/за січень, лютий і березень 1947 р./

Район Козова:

1.2.1947 р. до гарнізону м.Козова приїхало понад сотню "старших курсантів" /Суворовського училища/, в ступнях від лейтенанта до майора. Частина з них розійшлася по селах на охорону виборчих дільниць, а решта залишилась в Ковові. По "виборках" частини з них виїхала невідомо куди, а решта залишилась для знищення "бандворів" і вдержання порядку. Квартирують в школі, а їсти їм несуть люди за чергою.

14.2.47 р. в с.Геленків в Гринька Івана хтось вирав зі стодоли хліто снопами. Ранком господар слідом зайшов, аж до Козова на по двір РО МД і там побачив свої снопи на банях. Господар зголосити про це начальникові боявом, бо знав, що він таке злодій, а вернувши додому, розповідав, що енкаведисти - це самі злодії!

27.1.47 р. в с.Цемів, нічю обступили більшовики село і робили оглядку ревізію, однак без жодного виліду. Відтак арештували двох мужиків: Черноуса Миколу і Микитку Гната, яких по переслуханню пустили. Більшовики були самі старшини, від лейтенанта до майора /курсанти Суворовського училища/.

30.1.47 р. в с.Винки більшовики під час ревізії в Тирохан Василя забрали 9-ть літрів горілки, а його самого побили.

6.2.47 р. в с.Цемів, нічю контролюючи в селі варту уповноважений Халін завважив намір противборчі лютівки. Це його так розлютило, що він застріляв 50-хітного Краснопольського Пилипа, який був на варті.

14.2.47 р. до Цемева нічю приїхало 24 більшовики та через цілу ніч робили злоідки, а днем шукали по полях і цвинтарі за криївками. Відтак арештували 4-ох хлопців: Черноуса Василя, Пташника Миколу, Везушка Микиту, Суту Гринька, яких по кількох днях звільнили.

27.1.47 р. в с.Вибудів більшовики в числі 120 чол., робили на село облаву. Під час облави знайшли в Кутного Семена криївку, де було 7 цвт.збіжжя і 5 цвт.мукки. За це арештували господаря та двох його братів Михайла та Ілька.

31.1.47 р. в Винкові в прачини вилупу Коцорки Насті і її брата Осипа, більшовики знайшли в Коцорки Миколи криївку, в якій крилося 3-ох повстанців, а саме: Крук, Морозенко і Володя. На більшовицьку пропозицію, щоб здалися, а буде їм все подароване, повстанці відкрили до більшовиків вогонь з автоматів. Відтак знищили все, що було в криївці та застрілявши національній гимн, пострілялися власними пістолями. Трьох забрали більшовики до р-ну, господаря арештували, а господарку знищили.

28.1.47 р. в с.Потік нічю обступили більшовики село та переводили ревізії до 30.1.47 р. По триденній стислій ревізії, відіхали до Барухан.

27-28.1.47 р. в с.Винюліаха 70 більшовиків робили по селі стислі ревізії. Нічого не знайшовши, арештували дівчину Пачко Стефу і відіхали до Залочівки.

19.1.47 р. в с.Будилів більшовики зі Слобідського гарнізону робили цілий день ревізії, а вечером арештували: Козницького Теодора, Бойка Романа і Терешука Осипа.

12.2.47 р. на хуторі Заберізки, переходячі повстанці стрінулися з більшовиками. Внаслідок перестрілки зівстав ранений рай. пров. Сумний, який по глибокому снігу не міг відступати. Його оточили більшовики, а яких Сумний вбив ще трьох, а відтак бачучи безвихідне положення застрілювався сам останнім набобоєм. Тіло сл.п. Сумного завезли до Конох на гарнізон, а також возили по інших селах, щоб люди пізнавали.

Район Березанки:

2.1.47 р. в с. Шибали, до хати, де заквартирувало 8-ох повстанців прийшло кількох більшовиків з начальником "острибків" Головацьким Павлом. Повстанці вбили ст.сержанта Анікієва, ранили Головацького, а самі вийшли ціло. Родина Старки Павла, де вони квартирували, втікла, а господарку більшовики зліквідували.

15.1.47 р. до с. Комарівка приїхало 25-ть більшовиків. Вони завважили, переходячого, підпільника Білика Івана - Залізняка. За підпільником почали більшовики стріляти і важко його ранили. Раненого забрали до Березан, де він вкоротці помер.

11.1.47 р. в с. Вербів, до одної хати, де було двох більшовиків, підходив підпільник Степ. На крик більшовика: "Кто йдєт", підпільник почав тікати. Більшовик, чергами в автомата вбив його на городі.

21.1.47 р. в с. Лапшин, около 300 більшовиків зробило облогу. Під час облоги придержали около 40 східняків, що ходили за хлібом і арештували 12-літню дівчинку Лисунчину Марусю, в якій знайшли революційну пісню. В облозі на село брали участь переважно самі старшини: лейтенанти, капітани, майори, а навіть підполковники. Багато з них було старшого віку від 35-40 років. По облозі говорили, що: "Лапшин зміє ховати бандьорів, бо шукали самі офіцери і нічого не знайшли". Інші говорили: "Ми знаємо, що ми вам вже надокучили та це вже довше не потягне як це рік, бо народ хвилюється. В нас панів нема, а є тільки такі, що мають больші пуза".

24.1.47 р. в лісі біля с. Дуків більшовики знайшли дві криївки. В одній було двох мужчин і дві жінки, а в другій книжки і папір до писання. Заскочені в криївці пострілялися. Тіла побитих витягли та повезли в напрямі Львова.

25.1.47 р. на полі між с. Дуків і Дрищів, більшовики знайшли криївку, в якій було 3-ох повстанців. Заскочені повстанці пострілялися самі.

30.1.47 р. в Бараві більшовики вбили двох підпільників, а одного зрали і зловили живим.

Район Залотники:

7.1.47 р. до с. Котузів прийшло на засідку 20-ть більшовиків з начальником мид.фуркалом. Вони розділились на дві групи, зайшли в село з двох кінців. В 7-й год.вечером, 6-ть більшовиків переїхало с.нєм через село в напрямі р-ну, здаючи, що вїїхали всі в рєшета, замасковані в білі халати, поробили засідку. На засідку натрапило двох повстанців, по яких більшовики відкрили вогонь, одначе, повстанцям вдалося втіти. Роблячи погоню за повстанцями, більшовики в багатьох хатах перевели отислу ревізію та здержували всіх переходячих дорогою, з яких побили голову кооперативни Ярослава Гумєрка і розбили голову Смицьків Михайлові.

26.1.47 р. в с. Котузів більшовики зробили засідку. В цей час надійшло троє школярів, по яких більшовики відкрили вогонь. Одного з них Пастух Михайла більшовики вбили, а: Настуха Осипа, Пастух Федя і Беньків Степана зловили і ввбрали в р-н. Трупам вбитого хлопчини також забрали в р-н, говорячи, що вбили "бандьору".

10.1.47 р. дос. Бенеза приїхав, перебраний по цивільному, начальник мад. Він ходив вечером по катах та говорив, що збирає гроші на плаці для повстанців. При вході до хати здоровив: "Слава Україні!". Однак нікого не вдалося йому спровокувати.

11.1.47 р. цей сам начальник клякав на протожез Грків Антона і дівчину Колесу Марусю. Гркового питає, де його син і щоб за за три дні зголосився, а дівчині доказував, що син Гркового Антона, що зараз скривається, ходять до неї і вона повинна знати, де він перебуває. Коли вона заперечувала цьому, її сильно побив, а відтак звільнив. Підчас допиту хотів її знаслухати.

18.2.47 р. до с. Богатковень приїхало 30-ть більшовиків з полковником Грищенком і підполковником /прізвище невідоме/ та провокатором "Бурнаком". Вони заквартирували в селі, а ніччю долу-чили до них гарнізони з таких рйонних місцевостей: Струсова, Кукулинець, Ківлюва, Козови, Березан, Підгаєць і Золотник. Рако під командою полк. Грищенка робили окремі ревізії по селі і на хуторах. Підчас облави арештували людей: Пронички Аяну, Василіши Славку, Якимець Магду, Чикиту Настю і інш. Їх через два дні протоколували, а відтак відпустили домів.

20.2.47 р. в с. Ідків, більшовики підчас облави арештували дві дівчини: Самон Марусю і Етояку Марусю, яких забрали в р-н, а опісля в Тернопіль на слідство.

30.1.47 р. в с. Соколів повстанці застрілили уповноваженого с. Бенюки, який вертав з р-ну. З ним разом їхали: учителька /східничка/ і медсестра того ж села. Їх більшовики арештували, добра побили та по кількох дня звільнили.

5.2.47 р. в с. Соколів, секретар с/ради, Півторак Марія та голова с/ради, Пасухевич Осип, підполки капітана-начальника гарнізону, що був призначений на час "виборів". По дорозі, коли його відвозили на квартиру, секретар витягнув пістоль від капітана-підполки, застрілив його, а сам втік. Голова с/ради спанікований завів вбитого на гарнізон. Коли більшовики притиснули голову, він зізнав, хто вбив капітана. Більшовики цього голову арештували та сконфіскували його майно. Також арештували матір і брата Півторака, яких за три дні випустили.

10.2.47 р. в с. Михайлівці, вечером більшовики обкочили хату Гречкосія Василя, в якій було 4-ох повстанців. Повстанці відкрили вогонь по більшовиках, вбили трьох більшовиків і без втрат відступили. Родина Гречкосія Василя втікла, а господарку більшовики зліквідували.

22.1.47 р. в с. Сапова, в хаті Воджаря більшовики переводили ревізію. В цього господаря на стриж квартирувало двоє повстанців. Коли більшовик шліз на стриж нукати, повстанці його вбили. Інші більшовики постріляли, а повстанці, без втрат, відійшли.

7.2.47 р. в Вишнівчику, вечером, більшовики зловили одного хлопця, коли він розліплював протинаборчі клячі. На допитах він всипав де 11-ть хлопців, що також розліплювали летьки. Більшовики всіх поарештували, при чому зробили сильні ревізії по їх господарствах. Підчас ревізії знайшли і кулемет, і автомат і 12 гранат. Всіх арештованих мимо всякого сильного морозу, босих і лише в підтанцях і оорочка водили на слідство та

сильно тортурували. По довгим слідстві 6-ох звільнили, а 5-ох забрали до Тернополя. Всі ці хлопці зі с. Вишнівчика. Вони вивчили бухгалтера райспоживспілки Дідуника Богдана зі села Михайлівки, ур. 1928 р., якого більшовики арештували. При арештуванні знайшли протимборчі кличі, летючки та "Заклики до молоді, це живе легально". Арештованого три дні тортурували, а день перед "виборами" і в самі "вибори" ранком везли босого, в підтанцях і сорочці по вулицях райцентру, щоб застрашити людей. Третього дня начальник РО МДБ Фуркало забрав його на протокол та по довгій прозьбі, коли цей не хотів нічого признатися, Фуркало звернувся до Богдана: "Надумайся, а я зараз верну" - сказав та прийшов на двір, де стояв автомат. Богдан взяв його і ринти помститись за ці надлюдські муки, які йому заподіяли кати, а коли не буде виходу - смерті чесно, а не зрадити. І коли начальник вертався в кімнату, Богдан скинув йому чергу з автомата в живіт, та ранив в плече судю, який йшов позаду Фуркала. Використовуючи замішання, Богдан вишкочив з автоматом на двір і почав втікати, на заважанні, як йому з автомата випав кружок. Квартирний гарнізон розпочав погоню. Він не маючи чим відстрілюватися паде важко ранений від більшовицьких куль та вкоротили йому ноги вираз. Вакораненого Фуркала, більшовики негайно відставили до лікарні в Чортків, однак, він по дорозі помер.

Район Підгайці:

- 25.2.47 р. в с. Лиса повстанці злікавідували слідчого РО МДБ, який переїздив в цивільному убранні, тільки з пістолем і гранатами.
- 15.1.47 р. в с. Новосілка, на хуторі Ригайліха, більшовики зробили засідку на яку поїхав повстанець Хонтій Гриць - Чорт і тут паде від більшовицьких куль.
- 30.1.47 р. в Старому-місті, ввечері більшовики зробили засідку, на яку попало 4-ох повстанців. В результаті перестрілки впав один повстанець - Голіят Гриць зі с. Лисої.
- 17.1.47 р. зі с. Галич, з кривки втік синхот, фінагент, зі с. Голгіч, Федичин-н Іван. Більшовики цим способом заохочувались та дали його до шпиталю. Для 22.1.47 р. двох повстанців, перебрались в рускі уніформи і в шпиталі його застрілили. Це викликало великий респект між населенням, а страх між великими "юдами", бо від "бандьорі" нема де сховатися таким.
- 22.1.47 р. в Старому-місті, 20-ть більшовиків перевели сильну ревізію в кількох господарствах, підчас якої знайшли криївку, де було двох повстанців. Повстанці в криївці пострілялись.
- 23.1.47 р. в с. Загайці, більшовики з причини провокації, оточили хату, де квартируло двох повстанців - Дик Дон і Степ. Повстанці, відстрілюючись, вбили одного більшовика, а відтак самі пострілялись.

Травень 1947

0.13/A

Чортківщина

ПОПАТКОВІ ВІСТІ З ТЕРЕНУ

/за вересень, жовтень, листопад і грудень 1946 р./

Район Золотники:

27.10.46 р. в с. Готківцях більшовики наскочили на хату, де було весілля. В хаті заскочили 3-ох повстанців. В висліді перестрілки впав повстанець Антова, а інші два втікли.

16.10.46 р. в с. Вага більшовики зробили засідку, на яку попало двох повстанців. В висліді перестрілки впав збитий повстанець Яр і один більшовик.

16.11.46 р. до с. Котузів приїхало двох більшовиків: голова РНК Яровий і секретар РНК Чикаленко. Вони зігнали декілька осіб на мітинг. На мітингу прочитали "наказ" міністра Строкача та намовляли людей, що люди вмовляли "бандьорів", щоб ті йшли з "повинком". Перед вечером, коли відїздили до р-ну, повстанці зробили на них засідку. На засідці Ярового важко поранено, а Чипиленко, легше ранений втік бречкою в р-н.

Другого дня приїхало з краю р-ну на 7-ох автомашинах більшовики, які перевели облогу на село. Нічого не знайшовши, заарештували около 70-ть осіб /чоловіків і жінок/, в тому числі всіх зголовених. По перевірці частину звільнили до дому, а около 20-ть осіб забрали в р-н. По трьох днях слідства і тортур людей звільнили. Районна адміністрація і районний гарнізон будуть через 6-ть днів в селі, підчас чого грабили все, що попадало під руки.

7.10.46 р. в с. Дібноя вечером в хаті Смачина Левка вечеряло двох повстанців, а на отійці стояло двох молодих, цивільних хлопців. Дорогою надійшли більшовики, які заарештували хлопців та почали стріляти до хати. В висліді перестрілки впав повстанець Руб і один більшовик. Більшовики арештували також господаря і кільного Теодора, який ніс цукор повстанцем та обох хлопців, що були на отійці. Арештованих забрали до Кривого, де підчас слідства застрілили господаря, а одному хлопцеві перестрілили рамено, скрутили шию і поклали домилицю руки. Відтак цих хлопців відотавили до Козова.

9.10.46 р. в с. Криве на більшовицьку засідку попало 3-ох повстанців. Від більшовицьких куль зістав ранений та допущений повстанець Володимир.

10.11.46 р. до с. Підберізки приїхало около 50 більшовиків, які окружили хату, де сиділи Володимир /отанничий по псевдоніму "Білий"/ і його брат Яро, який приїхав з Німеччини. Більшовики вбили Яра, який втік через вікно гранату, а Володимира вбили. Відтак вбили і його брата Яро та забрали до Козова.

22.10.46 р. до с. Кривого приїхало около 200 більшовиків, які зробили засідку на господаря і кільного, якого вбили. Більшовики перемуровану стіну, де було заховане збіжжя. За це господаря арештували, а збіжжя забрали. Около 9-ї год. ці більшовики з місцеим гарнізоном зробили облогу на ліс. В лісі стрінули двох повстанців, які ранили одного більшовика і самі скрилися в корчі. Більшовики цей відтинок лісу, де втікли повстанці перешукували два і пів дня без результату, так, що одні йшли до села по харчі, а другі шукали.

Ніччю довкола цього відтинку палили вогні. В досліді знайшли в корчах криївку, де було 25 м.мануфактури і кілька російських книжок. В цьому лісі арештували учительку Федорців Анну і селядку Любенчик Бетину, які збирали дрова. Арештованих забрали в р-н.

10.11.46 р. до с.Будилів приїхали 7-м більшовиків зі зловленим Деркачем з Олесина. По полудні напочили на них 4-ри повстанці. Більшовики держали в канцелярії ще згаданого арештованого, якого зложили на хуторі Ритна. Повстанці, довідавшись про це, рішили його відбити. Більшовики, за примітивши повстанців, почали вибігати з канцелярії і залагати на становища. Повстанці відкрили по них вогонь і ранили одного, який почав сильно верещати і тікати до канцелярії. Решта більшовиків спанікувалась і також почали тікати. Раненого повстанці дострілили та разом з Деркачем, який забрав від нього зброю, почали гонити більшовиків. Підчас переслідування повстанці зранили ще 3-ох більшовиків.

Район Березани:

17.10.46 р. під лісом Красноцуца більшовики зробили засідку, на яку попало 4-ох повстанців. Підчас перестрілки зівстав ранений, а відтак дострілювся один повстанець. По цьому більшовики зайшли до голови с/ради с.Пліхтів та піли в нього горілку. Через подвір'я переходив сусід голови, якого підняв більшовик, не питаючи хто йде, важко ранив.

8.11.46 р. до с.Лапшин ніччю більшовики приїхали автомашинною та хотіли грабувати населення. Довідавшись про це повстанці, стрілами відігнали грабіжників.

10.11.46 р. в с.Вільховець ніччю приїхали на автомашині більшовики та хотіли грабувати населення. Повстанці відігнали їх зі села стрілами.

10.11.46 р. в с.Урмані вечером на засідці більшовики вбили повстанця Віхуку.

16.11.46 р. в с.Жуків на одне господарство, де більшовики зробили засідку більшовики, як зайшли три повстанці. Один більшовик зловив за плечі повстанця, що ішов зі самого заду. Та повстанець вирвався та вистрілом вбив більшовика. В досліді перестрілки зівстав вбитий один повстанець і один більшовик.

24.11.46 р. в с.Шумляни, вечером до одної хати, де був підпільник, почали добуватися більшовики. Коли більшовики вилонили двері, підпільник, вистрілом з кріса вбив одного, а другого зранив і сам втік. Господаря, який на цей час був у млині, більшовики арештували.

18.11.46 р. в райцентрі Березани, хтось ніччю під ратушем повитягав і порозкидав отовпи зо звіздами з могил побитих більшовиків. Після того там тепер стоїть варта.

24-30.11.46 р. в с. Лапшин, Нісники, Рай була велика облога, які ще не було за цілий час більшовицької окупації. В Лапшині і Нісниках шукали цілий тиждень та нічого не знайшли. Шукали сильно поселі, лісі, полях, троці /коміві/. В селі викидали солому, сіно, снопи з кожного стриху і стодоли. Шпиляли дротами землю, копали ями, валили стіни і інше. Підчас облоги рядові бійці не хотіли йти в трощу, бо там була глибока вода, як якийсь старшина пішов по пахи водою

вперед, а за ним мусіли йти військово. Коли перейшли тропу, цей старшина був бійців по обличчю за те, що вони не хотіли йти через воду. Один більшовик сказав: що не хоче вже йти за "бандьорами", хоче вже йти до свого дому, а "бандьора" хай іде до свого. Під час цієї облоги арештовано багато людей, яких по слідстві звільнено, а також знаходилися жінки.

1.12.46 р. в Мечидівському лісі більшовики оточили криївку, де було 6-ть підпільників. Підпільники, відстрілюючись, вбили одного більшовика, а двох ранили. Відтак, коли не стало набоїв, самі пострілялися.

21.12.46 р. на вулиці райцентру Барезани, ввечері вбив в штаб по голові стрибка, який спричинив смерть 5-ом повстанцю в с. Білій та спалення кількох господарств.

23.12.46 р. в с. Шибалині невідомі люди розброяли більшовицького капітана та 3-ох більшовиків, які кватрували з автом в Старка Федора. Забрали від них уніформи і з авта цукор, а також убрания того господаря.

Район Підгайці:

27.10.46 р. в сс. Галич і Нова-Гребля більшовики зробили облаву, під час якої застрілили Колодницького Івана, який тікав на поле.

28.10.46 р. між сс. Угринів-Чобонівка лаймов на більшовицьку засідку повсталець Чайка і тут згинув.

29.10.46 р. в с. Лиса більшовики обскочили в хаті 3-ох повстанців. До хати кинули гранати, від яких згинуло двох - Вії і Гай, а третій повсталець легко ранений, відстрілюючись втік.

24.10.46 р. до сс. Угринів, Завалів, Носів, Боків, приїхала більша скількість "військ мид" і згадані села заблокувала. В кожному селі кватрувало понад 300 більшовиків, які розкватрувались по 10-20 чол. на господарство. Мали свої кухні, але в населення грабували всі потрібні харчі. Кватрували протягом 10-ти днів, під час яких робили сильні ревізії. В селі ставали один біля одного і лавор вигнали дротами землю, копали ями, викидали все зі стрихів і стодолів, не залишали найменшого кутка, валили печі і стіни. В лісі проходили густою лавою, один біля одного так гуто, що торкались ліктями, згортали зі землі листя і підтягали кожний корчик. Ревізії були так стислі, що ще таких на часів більшовицької окупації не було. І ці стислі ревізії дали більшовикам деякі користи:

В с. Боківі знайшли криївку, з якої витягли 5-тьох людей живими, а також другу, з якої витягли 2-ох повстанців.

В с. Носові відкрили криївку, в якій було 4-ох повстанців. З них: Дем'ян, Влодзев і Скакун пострілялися, а Сад здався більшовикам живим.

В с. Шумлянах знайшли криївку, де було 5-ть повстанців, які пострілялися самі.

В с. Божикові відкрили криївку, в якій було 3-ох повстанців, які також пострілялися самі.

В лісі знайшли криївку, в якій одного зловили живим, а 4-ох повстанців пострілялося самі.

28.11.46 р. на хуторі Райку в с. Вербова понав повсталець Криця на більшовицьку засідку і тут згинув.

8.11.46 р. в с. Середнього, під лісом натрапив на більшовицьку засідку один підпільник і впав від ворожих пострілів.

Район Козова:

4.12.46 р. до с. Конюх приїхало около 400 більшовиків. Разом з ними прибув штаб з невідомим генералом, біля якого робили день і ніч варту. Цей генерал був присутній при ревізіях, де викорчували щепи, шукали за вентиляторами від кришок, валили печі отини і все перевертали. Рівнох в лісі б.с. Конюх перевели якнайшвидше обласу.

9.12.46 р. до с. Дібче приїхала "легендірована банд-група"/провокативна група/ в числі 7-и осіб. Вони заквартирували в Хоми Липки, вдаючи повстанців. Через день, хто з чужих зайшов до хати, того тримали до вечера. Перед вечером до хати зайшов підпільник Дяпка Іван - Бистрий, якого провокатори зловили і забрали в р-н.

15.12.46 р. в с. Мепанів більшовики вечером зробили засідку, на яку найшов 50-літній господар Ярок Павло. Більшовики відкрили по ньому вогонь з кулемета. Поранений в ноги почав втікати та зачепився на дрот, де його більшовики, пострілами в голову добили. Тіло вбитого забрали на гарнізон.

24.12.46 р. на хуторі Уритва більшовики зробили засідку. Через хутір переходили два повстанці, по яких більшовики відкрили вогонь. Підчас перестрілки зівстав ранений повстанець Хмара.

3.12.46 р. в с. Козова більшовики засудили колгоспницю Гай Еву на 4-ри роки позбавлення волі за те, що вона, на марші, що дати корові їсти, взяла з колгоспу верету соломи.

27.12.46 р. в с. Рівно на більшовицьку засідку найшов підпільник, який переходив селом. Більшовики почали до нього стріляти і вбили його.

28.12.46 р. до с. Бидки приїхало двох більшовиків, один з них ст. сержант. Вони зашли до Галія Таміни, де яких застали розчину на горілку, за що господиню заштрафували на 500 крб. Коли господиня не мала грошей, сержант сказав, що її подарує, але за це хотів її знасилувати. Жінка вирвалась та почала тікати. Більшовик, стріляючи, з пістоля зловив жінку та затягнув її до комори. На крик жінки прибіг чоловік і почав боронити жінку, за що більшовик його важко побив, а за цей час жінка втікла. Більшовик почав шукати її по сусідах та зайшов до Стасяк Параньки, де кавав собі дати горілки. Коли жінка відмовила, він витягнув пістоль і почав стріляти за жінкою, яка втікла.

8.12.46 р. в с. Конюхи до госп. Гуриша Василя, в якого був на квартирі учитель Кухар Петро, приїхав з області інспектор і інспекторка з РВНО. Вечером вони понапивались горілки та почали бавитись гранатом, яка їм в руках вибухла та важко поранила всіх трьох. Вони зізнали, що гранату вкинули через вікно до хати "бандьори".

Район Коропець:

26.10.46 р. до с. Бобрівники приїхало кількох більшовиків організувати колгосп. Вони цілий день скликували та зганяли людей до с/ради на мітинги, однак з населення ніхто не прийшов, а зігнані втікали, так, що більшовики перед вечером відїхали з нічим до р-ну.

30.10.46 р. з райцентру Коропець з тюрми відвезли до Чорткова 8-и арештованих. Того ж дня, в приміщенні райфінавідділу відбулись комсомольські збори, на яких були присутні всього 4-ри комсомольці.

- 6.11.46 р.зі с.Бобрівник покликали до р-ну мельників: Красуляк Михайла,Красуляк Василя і Бсадець Степана та там їх арештували,закидаючи допомогу повстанцям.
- 8.12.46 р.в с.Лядське більшовики арештували голову с/ради Пилипка Николу. Цього дня перевели стислі ревізії по селі і зрізали з могили хрест.
- 12.12.46 р.ніччю с.Залісся обступила частина "внутрішній войск мвд" в числі 120 чол. Рано перевели в селі найосновнішу ревізію, підчас якої знайшли три порожніх криївки. Одну з них в Каганець Теклі,де була на квартирі учителька-східнячка. Учительку забрали на протокол,одначе, вона нічого про криївку не знала.
- По полудні ці самі більшовики перейшли лісом до с.Комарівка,де підчас облави застрілили одного хлопця з 1928 р., який крився перед більшовиками.
- 13.11.46 р.до с. Лядс-ького ранком прийшло 30 більшовиків та перепроводили ревізії: розшивали стріхи,розвальовали мури,відкидали загати і т.п. Незнайшовши нічого відіхали.
- 13.11.46 р.в с.Нисколизі досвідком більшовики зробили облаву на село. Під обстріл заховався повстанець Корч,якого більшовики заважили. Повстанець кинув між більшовиків гранату і сам почав тікати до лісу. По дорозі натрапив на заставу де від кулеметного вогню зістав вбитий. Від повстанчої гранати було двох більшовиків вбитих і трьох ранених.
- 3.12.46 р.через с.Лядське переходило 20-ть більшовиків до с.Комарівки. Під селом стрінулись з повстанцями,які почали до них стріляти. Більшовики розбіглися.
- 5.12.46 р. в с.Бобрівники більшовики зробили засідку,на якій вбили одного повстанця. Підчас перестрілки повстанець вбив 4ох більшовиків і одного тяжко ранив.

Район Золотий-Потік:

- 2.11.46 р.в с.Костільники більшовики зганяли фірн до ліса. В полудне привели арештовану Катерину Кожинок,яка показала в лісі криївку,де була захована бараболя. Більшовики бараболю і арештовану забрали, в р-н.
- 6.12.46 р.в с.Берем"яни 200 більшовиків зробили облаву. Підчас сильних ревізій познаходили заховане збіжжя і арештували: Лукинів Івана,Шестиняк Василя,Головейку Франку,Іваськів Марію,Оробчук Миколу,Оробчук Михайла.
- 9.11.46 р.в с.Костільники 400 більшовиків зробили облаву,підчас якої познаходили багато захованого збіжжя і зробили одну дівчину,до крилася...
- 13.11.46 р.до с.Порхови приїхав голова р-ну,депутат Чубей,провірити чи багато людей записалося в колгосп. Виявилося,що тільки двох чоловік захотіли жити "щасливим життям".
- 20.11.46 р.в с.Берем"яни більшовики обскочили хату Оробчука Степана, який крився і зловили його. По 4-рогодичній тортуруванні, не довідавшись нічого,капітан Тарайковський проколос йому багнетом груди,від чого він вневдовзі помер.
- 20.11.46 р.в с.Соколів більшовики арештували Панкевича Степана за те, що він не хотів повнитя службу"стрибка".
- 23.11.46 р.в с.Губин більшовики зловили підпільника Андріївниа Івана. В с/раді сильно його побили,а відтак на мотузці підняли до району.
- 24.11.46 р.в сс.Броварі і Новосілка більшовики викрили шапку злодіїв, підчас її ліквідації одного зранили і одного вбили.

С В І Т Л І Т І Н І
ВПАВШИХ ГЕРОЇВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

Пам'ятай і спом'яни про Них, Український Народ!
Вони стали Твоїм "Святая святих". Вони своєю герой-
ською смертю вславили Твоє ім'я і ореолом слави увін-
чали Твою святую боротьбу за Твоє світле майбутнє.

1941

-

1947

Вже осінню горою
Птах відлітав у вирій.
Відлетів від нас тоді то
Назавжди над друг Андрій.
Лист поховк, чорніло поле, —
Вже надходила зима...

Лягла на землю студенну
Його буйна голова.
Впав Андрій! — загудів вітер;
Вже не верне! — шумів лист, —
Десь далеко співав "нам"ятя"
Надходячий падолист.

Молодий віком та сильний духом він відчув обов'язок супроти нації. Він і покликав його на відповідальний пост в українській революції, де на ньому чесно працював, а вкінці своєю смертю завершив службу Великій Ідеї.

Ся.п. друг Андрій уроджений 1922 р. в с. Болотна, Перемишлянського повіту, селянський син, освіта 7 клас, до ОУН вступає як юнак, а відтак переходить до членського активу, де працює до 1941 р. Того ж року є арештований більшовиками і вивезений до тюрми в Золочеві. По кількох місяцях засакує його в тюрмі німецько-більшовицька війна. Він покалічений і з попаденими, гарним залізом, ногами виходить на волю. Ви-лікувавшись знову вертає до праці. В 1943 р. обіймає пост повітового референта СБ, на ньому працює до останньої хвилини життя. В 1944 році, в другій половині місяця жовтня паде геройською смертю на полях с. Шумлян Підгаєцького р-ну. Нанесений більшовиками, розривається гранатом.

Друг Андрій.

Хто з організованих людей Підгаєччини не знав того гарного, стрункого та завжди веселого юнака. Знали його всі, шанували і любили. Людина молода, віддана всеціло революційній праці, товариська, строга супроти себе і других оставила по собі добру і ширю пам'ять.

Осінь 1944 р.

Більшовики кинули на лісові околиці велику кількість військ, що складалися з різних енкаведівських формацій та воєвої польської на-волочі і почали шильні облави.

Така облава заскочила і покійного Андрія на одному з хуторів с. Шумляни, де він в той час перебував зо своїм провідником Джеком. Вони, побачивши більшовиків, кинулись до лісу, щоб схритися. Та було запізно. Більшовики їх зразу запримітили і відкрили по них сильний вогонь.

— Веріть мої речі, провіднику, і тікайте, — нагло скрикнув Андрій.

— Во є з вами? — спитав на бігу Джек і вхопив торбу з матеріяла-ми, котру відкинув від себе Андрій.

— Спасайтеся, провіднику, бо я ранений, — скрикнув Андрій вдруге і повалився на землю.

З болем серця добігав Джек до лісу, оставляючи свого друга, якого не було змоги забрати. Андрій в той час, лежачи, вів бій з більшовика-ми, які не зважаючи на стріли, за всяку ціну старались взяти раненого живцем. Нараз сильний вибух і впарі з цим полетіла в невідоме і душа Андрія. Він, вистрілявши останні набойі, підложив собі під голову гри-нату, яка перервала нитку його життя, вбиваючи рівночасно не трьох більшовиків.

— Дорогий і геройський бандерівець, — сказав командир до бійців, вказуючи на Андрія. Він звелів не рухати вбитого лише забрати зброю та своїх вбитих і йти далі, подивляючи його героїзм, що казав йому смерті за волю України.

ХМАРА

Прадай, товарину, прадай, ти згинув як герой.
Прийме Тебе сира земля на вічний упокой. /Нар. пісня/

Ся.п. Друг Маруцак Василь, Хмара, уродж. 1913 р. в с. Божикив, Підгаєцького повіту, селянський син, щирий працівник в культурно-освітній діяльності у рідному селі, гарячий виховник сільської молоді, свідомий український патріот та ревний революціонер, що проходить всі організаційні пости від сталінського, аж до повітового провідника ОУН. Останньо - в 1944 р. провідник Бережанського Надрайону - гине героїською смертю в бор з більшовицькою, стріляється з власного пістоля дня 24 квітня 1945 р. підчас облави в рідному селі Божикові.

Квітень 1945 р.

Останні дні місяця квітня 1945 р. надовго остануть в пам'яті українського населення Підгаєччини. Зловідний ворог-окупант рідився за всяку ціну знищити українську революцію в тому терені. Він стягнув сюди хількатисячну військову зграю, до, мов лавина, ринула, заливаючи села, ліси, поля, несучи ворди терор і насильство. Сотнями трупів українських борців-революціонерів і мирних жителів, потоками крові і сліз тероризованого невинного населення значив окупант свій диявольський шлях, а огидні сталінські опричники гнали сотні людей - мужик, хінок, старців, дітей в невідоме, що нагадувало собор татарський ясир за часів орди Джингісхана.

Пропам'ятного дня 24 квітня 1945 р. відділ "рубачи" в числі понад 20 чоловік заскакує якні сл.п. Хмару таки в рідному селі. Након такий наглий, що про окриття нема мови. Вони оточують садибу, де знаходився Хмара з друзими і зразу починають стрілянину. Хлопці розокакуються і починається бій. Хмара зо своїм навідступним другом Муром, відстрілюючись, виривається з оточення і подається в напрямі, куди менше більшовиків. Та ті, завваживши їх, пустились за ними в погоню, сіючи їм навздогін градом куль з кулеметів. Паде один напасник, другий, паде третій старшина, та в ту ж мить паде і друг Мур. Хмара ще хвильку відстрілюється істає важко ранений. Нагло піднімається його рука, наводячи дуло пістоля в напрямі власної голови. Короткий костріл... і Хмара згинув, всадивши собі кулю в правий виск, щоб не датися живцем ворогові.

Слідуючого дня прибули друзі-революціонери, забрали героїв зі собор і вохоронили їх в спількій могилі в рідному селі.

І прийняла сира земля свого рідного сина, до своєю кров'ю зрозив її, дав доказ, до гаряче її любив, бо й ревно за неї борювся.

Героїзм у праці, героїська смерть в бор наявно ціхують постаті героїв. Так можуть вмірати тільки ті, до знають за що вмірають. Вони знають, до боротьба за визволення України не кінчиться з їхньою смертю, та до її продовжуватиме український народ аж до повної своєї перемоги, а оставші друзі пімстять їхню смерть на конарчій ворогій зграї.

Друзі! Ви впали, переможені ворогом в затижному бор фізично, но ніколи дуевно. Ваш дух житиме і житиме повік, доки житиме народ український. Ваша пам'ять вітатиме по Україні спомном-легендою та палитиме серця майбутніх поколінь надобор боротьби за наближий Ідеал української нації.

Ви, лежачи в могилі, чуєте, як по Україні лунає гомін завзятої боротьби. Ви чуєте, як по Україні брязчить смертоносне знаряддя чорного бандита. Чуєте! І вірите, що вже не довгий час, коли українська революція тримуватиме над ворогом День своєї Перемоги, день, в якому український наро грімкими сальвами скорострілів та гармат оповістити Вас, про Великий День - День нашого визволення.

Г Р І М

Крізь грози, тучі, бурі й негоди
До мети вперто ішов же він,
То не знав спину, ні перешкоди,
Впертим, завзятим був — це друг Грім.
І більшовицько-польська голота
Зо страху мліла, й енкаведисті

Блідше страху і блідли сексоти,
Бо їх карати бів в нього хист.
Таким він був. А як підчас бою
Немов орел підстрелений впав,
То серед мук він, терпіння і болю
Держався гордо і не зламався.

Сл.п.друг ..... Грім, ур. 1916 р. в с. Маркова, Монастирського р-ну в радні убогих селян-рілляників, освіта 4 кл. НСШ, щирий українець, ревний патріот, активний член ОУН, провідник всіх нижчих організаційних постів, аж до району включно, вітськовий референт, чотовий відділу "Месники", к-р повітової боївки, а вкінці організаційний референт Підгаєччини — важко ранений на присілку Турдів б.е. Литвинів, заскочений польсько-більшевицькою бандою, помер в шпиталі в Підгайцях, перевезений туди більшевиками. Не було при кінці м. березня 1945 р.

Друг Грім.

Кому з активних українців повіту не була відома ця струнка та поважно вдумчива постать п.п. Грома? Знали його всі з активу членства, знали його широкі маси українського суспільства. Знали і любили. Знали його і вороги, що дрожали перед ним. Слово "Громова кучка" /так називали більшевики Громову боївку/ постійно повторювалося в безрадних тоді органами большевицької влади, які зо страху кількакратно перебільшували його боївку, що наганяла їм жаху. Наскоки, облави а Грім зо своєю кінною боївкою, що числила 12 людей, виныкався часливо і знова там вдаряв, де його найменше сподівалися. Тоді ворог взявся за провокацію. Йому це вдалося. На підлим доносом агента його несподівано заскочено і ранено.

Березень 1945 р.

Одного березневого холодного вечера сл.п. Грім скликав районів організаційні сходини на присілку с. Литвинів-Застав"є — Турдії, Підгаєцького р-ну, на які прибула вся районна езекутива. Не на розпочато сходини, коли нагло на подвір"ї почулися важкі кроки і гамір. Стійковий сповістив, що навколо господарства запримітив багато людей, що підкрадаються сюди. Присутні відразу погадалися, що це ворожий наскок і що їх хтось спровокував тому відразу приготувалися до оборони.

— Відчиніть! — заговорив хтось незнайомим голосом під вікном.

— Хто там є? — спитали.

— Свої!

— Кличка?

Незнайомий бовтнув якесь незаровуміле слово.

— Бах! бах! — понеслось з хати

Ночалась ошльнявстрілянина з обох сторін. Ворег в числі около сотні тілям перстеном окружив подвір"я. Революціонери, побачивши перевагу ворога, рішили продертися з окруження. Вони відкрили сильний вогонь через вікна і двері та стали бискакувати, те, відстрілюючись відступати. На подвір"ї ранено друга Грома в черево чергою куль з ворошого автомата.

— Друзі! Я ранений, — зойкнув Грім.

Хлопці скоро вхопили свого провідника на руки і винеоли з загрошеного місця. Ворог настирливо наступав на п"яти.

— Оставте мене, а самі етікайте, бо всі погинемо. — просив Грім хлопців і, коли він насторвав на своє, вони оставили його на полі, накривши соломом з цим розрахунком, що зі села вишлють когось його забрати. Ніч минула, ніхто не виходив. Ранком нашли раненого большевики і забрали до шпиталю. Там старались витягнути від нього тайни про ОУН. Грім Грім мовчав до останнього віддихі нікого і нічого не зрадивши.

- 4 -
РУСЛАН, ОСИП, ГЛІЙ

Вн жертвою в бою нерівнім лягли,
В любови до свого народу,
Вн все віддали, що за його могли:
І славу, і честь, і свободу.

Вн все віддали Воли для українського народу, для української революції,
не оставляючи собі нічого, крім гарячого бажання, пімстити їхню смерть
на наїзниках і продовжати їхню працю до повного визволення українсь-
кої нації.

Іх з-рх разом в одній хвилині розсталися з життям, бо кожен зокре-
ма, власною рукою перервав нитку свого життя в переконанні, що краде-
смерти по-геройськи, чим здатись ворогові на знищення та наругу, а тим
самим осоромити свій революційно-організаційний пост.

Сл. п. друг... Руслан, ур. 1922 р. в с. Бачів, Мереми-
лянського повіту, районний організаційний референт Підгаєцького р-ну,
згинув героїською смертю дня 24 квітня 1945 р. в с. Лиса, Підгаєцького
р-ну, в криївці, розриваючись гранатою, щоб не потрапити живим до ворога.

Сл. п. друг Б... Володимир, Осип, ур. 1921 р. в с. Литвинів, Підга-
єцького р-ну, к-р районної боївки, Підгаєцького р-ну, згинув героїсь-
кою смертю 24 квітня 1945 р. в с. Лиса, в криївці, стріляючись з пістолем,
щоб не потрапити живим в руки ворога.

Сл. п. друг Кокмат Василь, Глії, ур. 1909 р. в с. Лиса, Підгаєцького р-ну,
селянин-трільник, старичний села, уніст, згинув героїською смертю 24 квіт-
ня 1945 р. в с. Лиса, в криївці, на власному подвір'ї, отримавши з піс-
тля, щоб не потрапити живим в руки ворога.

День 24 квітня 1945 р.

"Губаха", яка тоді граювала по селах західної частини р-ну, не ми-
нула й с. Лиса. Вже досвідком згаданого дня в село вгався відділ бізь-
шовиків і почав пошукування. Друзі: Руслан, Осип і Глії подались до
криївки, що була тоді на господарстві Глії. Так криївка була "вопана"
одним зрадником, до в ній перебував, про до революціонери не знали.

Нараз хлопці почули над собою сильне дудніння і крики - це зрадник
привів більшовиків і показав вхід до криївки. Більшовики стали кри-
чати до входу, взиваючи скритих до здачі. Ті відповіли стрілами. По
короткій стрілянині революціонери, побачивши, що їм вже виходу немає,
рішили самі покинути, зі собою. По хвилині глухий вистріль, другий
і гук розірваної гранати сповістили напасників, що герої-революціо-
нери вже не живуть. Більшовики відкопали криївку, витягли трупів і,
обдерши їх з обуви і одіння, повезли до с. Боків, де в той час, містився
їхній штаб. Штаб, вибираючись, вбитих оставив, а їх друзі-революціоне-
ри похоронили. Та не дав ворог їм по смерті спокою. 27 квітня приї-
хав відділ енкаведистів, відкопали похоронених і забрали в р-н, де вже
було привезено ще дев'ятьох і скинено їх на хіднику, на прилюднім
місці на досміховище польсько-більшевицької готи. Третього дня
зробили з них фотосвітлинки, вивезли тайком і похоронили скрито, на те,
щоб український народ не довідався, де опочивають його герої.

Вістка про подію дїскавкою рознеслась по школиці. З болем серця
приняли її друзі-революціонери. До глибини душі тропилу вона все
українське суспільство. Гострим мечем вона прошибнула серця рідні
Осипа, а там, округляючись в чужій хаті з малолітніми сиротами, оплакує
смерть свого мужа-батька сиріт дїнка Глії. Одинокі Русланова мати
не плаче, а з дня на день вижидєе свого сина стурбована, що він так
довго домів не навідується. Вона і не знає, сердешна, що її син вже
зложив на мартвеннику української нації свою буйну голову.

В О Р О Н І Г У К

Спіть, хлопці, спіть, спіть, хлопці, спіть!

Про долю-волю тихо спіть.

Про долю-волю Вітчизни...

Чи ж можуть бути краді они?

Та недаз ворог спокійно спити у могилі їм - вірним синам України, про долю-волю Вітчизни. Він безсоромно обнаживши їхні мертві постаті, кинув на прилюдне посміховище озвірілої, садистичної зграї, а відтак велів похоронити крадьком, щоб не знало українське сусільство, де спочивають тілні останки його провідників, щоб не приходили на їхню могилу складати присягу грізної відплати.

Іх двох - двох нерозлучних борців-побратимів, українських революціонерів, що поділяли між собою спільну долю і недолю, переживаючи спільно все те, що несла їм судьба, а коли прийшла критична хвилинка, то вони оба разом наложили на себе руку.

Сл.п. друг Магалий Кость, Ворон, ур.1913 р. в с.Вербів, Підгасцького повіту в родині селян-рільників, довголітній працівник в культурно-освітній діяльності, ревний український патріот, активний член ОУН від 1932 р., кількалітній підпільник, який був переслідуваний всіма окупантами України, невсапущий працівник ОУН. Останньо працівник Окружної референтури СБ, гине геройською смертю дня 24 квітня 1945 р. в с.Рудники, Підгасцького р-ну, підчас облави, стріляючись з власного пістоля. Покійний оставив три малолітні сестри.

Сл.п. друг Заставецький Василь, Гук, ур.1912 р. в о.Литвинів-Застав"а, Підгасцького р-ну, селянський син, революційний діяч від 1930 р., семилітній в'язень, засуджений польським судом в т.зв.Надвірнянському процесі, організаційний провідник воїх постів з-низу вгору з Округом включно. Останньо працівник СБ при Окрузі, гине геройською смертю дня 24 квітня 1945 р. в с.Рудники, Підгасцького р-ну, підчас більшовицької облави, стріляючись разом з своїм нерозлучним побратимом Вороном з власної пістоля. Покійний оставив жінку і маленького сина.

День 24 квітня 1945 р.

Більшовицьке командування "по боротьбе с националистическим движением" кинуло на цю околицю великі відділи "рубахи", щоб здусити український революційний рух в цьому терені. "Рубаха" зразу занимала кільканадцять сіл нараз /в тому числі і о.Рудники/, стала проводити "ловлю людей" та сильні трусипошукування. До цього ужили різних спеців, провокаторів та різноманітного апарату. Розбивали будинки, валили отини й печі в хатах, копали землю, - словом передували все, що лиш було, шукаючи скритих "бандерівців". Такий один більший відділ "рубахи" заскочив в с.Рудники сл.п. революціонерів Ворона і Гука.

— Рубаха в селі, - скричали люди та стали радити їм, щоб вони оховались до криївки.

— До криївки не підемо, бо коли там прийдеться посидіти добу-дві, то і так попремо на вибух крові, - відповів рішучо Ворон і радив всім вийти з хати.

Вони віддали на переховання вартісні речі і матеріали, сказали себе замкнуті в помешканні і оставити власній долі. Хоч і як ризикований був їх поступок, та виходу якого не було, бо вони оба, вже від кількох років, хворували на тяжкий ревматизм і сухоти, а в криївці, через брак повітря, вони зазнавали вибуху крові.

А лихо не спало. Мов сарапою обступили більшовики помешкання, де вони були і стали добиратися досередини. Коротка перестрілка. Вільшовики, увірвавшись до хати, побачили два трупи, що пострілялись. Їх забрали до Підгасць і похоронили тайком, щоб не довідались близькі і народ.

Друзі спіть, та про волю-долю тихо спіть. Нехай легкою Вам буде рідна земля, за яку Ви боролися.

Ж У К

Ні могили, ні хреста,
Як гідне людини:

Закопали мати зміді,
Тайком у могилі.

Щоб не знали друзі-брати,
Щоб не завітала -

Стара мати, а дружина, -
Вінка не поклала.

Не садила рути-зілля,
Не цвила калкна,

Щоб про славу не співала
У рапці пташина.

Ні він перший, ні останній з тих, що своєю працею, а вкінці героїською смертю відкрили шлях українську революцію та боротьбу українського народу. Він впав, як відстрелений орел на тернистому шляху важкої боротьби, по якому проходить змаг з насильством окупанта, що поневоляє Україну. Він впав в боротьбі, в яку свято вірив і для якої жив. Понад десять років життя в цілості посвятив для справи в непохитною вірою та почуттям святого обов'язку.

— Ми з тими, що започаткували боротьбу, в котрій маємо умерти, а по нас прийдуть нові борці, що завершать її, — говорив пекійний. Слова його не були пустими. За ними йшов чий-діло. Чого доказом є його праця, а вкінці героїська смерть.

Сл. п. друг дур Адолярій, жук, ур. 1906 р. в с. Волощина, Підгаєцького повіту, селянський син, рільник, довголітній член ОУН, ревний революціонер, працівник станиці, куца, підрайону, району, а останньо член повітової Екзекутиви — господарський референт, гине героїською смертю, дня 26 березня 1945 р. в с. Волощина, підстрелений польсько-більшовицькими бандитами на засідці, де важко ранений себе добиває з пістолі.

Вечір 26 березня 1945 р.

Зі села Волощина в напрямі присілку Раковець йде тихою ходом двох мужчин і одна жінка. Цей йде жук зі своїм товаришем і жінка-зв'язкова до Раківця в цілі налагодження організаційних справ. Вони вийшли за село і раптом зупинились. В кущах завважили підозрілий рух.

— Хто є? — спитав голосно жук, сирмовуючи в той напрям півку автомата.

Нагло у відповідь з тої сторони посипались густі стріли. Це група польсько-більшовицької зграї в скрито-бандитський спосіб застукала нагло прокожих.

Почалась стрілянина з обох сторін, в якій відразу паде трупом жінка, а жук стає важко ранений. Його хватяє вірний друг і силкується винести з місця засианого вогнем.

— Остав мене. Мені вже нічого не поможє, а рятуй себе, — слабо промовив жук і подустився обвонлений на землю.

Друг став безрадий. Та в ту ж мить жук хватяє пістоля і добиває себе пострілом.

Другого дня приїхали більшовики з Підгаєць і забрали убитих до р-ну, де й похоронили їх в спільній могилі на окопиську, виявляючи тим свою лють до тих, що борються і вмирають за волю України.

Друг жук поляг. Не живе. Та живе в серцях українського суспільства. По нім спомин невідпущої організаційної праці, спомин героїської смерті та невтихасий гнів оунроти ворога за скривовиство та профанацію тлінних останків унашого.

Спи друже! Спи тихим сном, вколисаний гомоном революційної боротьби українського народу, а оставші Твої друзі продовжатимуть Твою працю за Твоїми словами, заповітом та покличуть колись Твоє ім'я на оуд над коначним ворогом.

Г А Р Т І В І С Т У Н

Вони... Вони... Вони...

Лого горе, ярмо, гнет.

Вірні України — Сина,

І за честь його, свободу.

Що відчули зов народу:

Піднялись в далекий лет

В далекий лет...

Не судилось їм власти в бон віч-на-віч з ворогом, а судилось їм до-
ля власти на шляху боротьби, смертю трагічного випадку, що забрав їх
так несподівано з рядів найкращих борців української революції, лиша-
ючи прогалини в рядах ОУН, та на постах, на котрих вони стояли непохит-
но, виконуючи свій святий революційний обов'язок.

Сл.п.друп Скасків Олекса, Гарт, ур. 1911 р. в с.Божиків, Підгасцького
р-ну, селянський син, освіта 4 кл. НОШ, щирий український патріот, ревний
працівник на культурно-освітній площині свого села, від 1932 р. орга-
нізований юнак, а відтак член ОУН, згодом станичний, кудевий, а при кінці
районовий провідник, гине трагічною смертю від смертельних ран, які діс-
тав в наслідок розірваної гранати дня 28 липня 1944 р. в лісі Сорокпо-
токи, б.присілка Старий-Титівці, Підгасцького р-ну.

Сл.п.друп... Вістун, ур. 1921 р. в с.Вербів, Підгасць-
кого р-ну, селянський син, освіта 7 кл. НОШ, щирий український патріот,
організований юнак, а відтак член ОУН вкінці член районної Екзекутиви,
господарчий референт, гине смертю трагічного випадку, в наслідок розір-
ваної гранати, що вбила його на місці і смертельно ранила Гарта.

День 28 липня 1944 р.

Сонце ховалось вже за гору, за темну стіну просторого лісу, куди
продиралися останні лучі заходячого сонця, що золотили верхів'я дерев
на узліссі та хребти горбових просторих піль. В глибокому яру Сорок-
потіцького лісу чути легкий шелест та тиху розмову. Не друзі: Імара,
Стир, Грім, Бун, Ав, Гарт і Вістун вишари з гушавини, де скриляся перед
переходячими тоді відділами большевицьких військ, щоб під сумерком аж
вечера податись в оселю для полегдження організаційних справ. Розмо-
ва зосереджувала всю увагу на те, як треба повести працю в нових обста-
винах большевицької дійсності.

-- Бах! -- нагло прорізав воздух сильний вибух і шумом покотився
по лісу.

-- Я не винен! -- зойкнув нагло Вістун і повалився на землю облитий
кров'ю.

-- Я ранений! -- скрикнув Гарт і пополотнів.

Революціонери змишались, не знаючи, що сталося і як звідкіля влада
тут граната. Та зараз всі догадалися. Не Вістун носив в кишені німець-
ку крісову гранату, думе чути на найменший дотик, яка і розірвалася.
На землі лежав, вже мертвий Вістун з порваним черевом, Гарт зо смертель-
ною раненом сидкувавсь опанувати себе, пробуючи навіть жартувати. Імара
зробив раненому скоро перев'язку і занесла його до найближчої хати
присілка, а в лісу остався мертвий Вістун з широко відкритими очима,
що дивились кудись далеко в далечині невіданого.

Другого дня ранком помер і Гарт.

--Одного мені халь, що неможу більше працювати для України... -- бу-
ли його останні слова.

Того ж дня з присілка їхала підвода в напрямі лісу, а на вій домо-
лина, за якою йшло кілька осіб-найближчих друзів погибших, щоб їх хоро-
нити. В гушавині серед лісів, у свіжомикопану яму зложили тіла небіж-
чиків, а відгмін голосної промови та пронизливі вистріли сповістили
темний ліс, що друзі-революціонери працюють на віки своїх найближчих
друзів-співучасників українського революційного змагу.

К И Т

Шлях, який він вибрав - це була праця в революційній боротьбі, і з котрого він не зійшов до останньої хвилини свого життя. А навіть тоді, коли його рідня, рятуючись перед большевицькою навалю, рішила покинути рідний дім, рідну-країну і, вибираючись на еміграцію, намовляла його, щоб також втікав, то він відповів гордо: - Ви спасайтесь, хай нам Бог частить, а я останусь тут, де мій народ, де моя країна, де революція, а на еміграцію не піду. На чужині мені нічого шукати. Не там має даяти, я оотарев в вірі, до ми переможемо і до введовзі знова стрікнемося. - І рішився. На пості, на який покликав його обов'язок служби для нації, він стояв непохитно аж до хвили, доки ворог на вбив його. А згинувши, зіставив примір другим, що немає нічого кращого у світі, як любити свій народ, жити з ним нерозривно, працювати для нього, а навіть умерти.

Друг Кит.

Сл. п. друг Іван Товнам, Кит, ур. 1922 р. в м. Підгайцях в рідні місцана-рільника та дрібного, урядовця, освіта-випа середня школа, щирый працівник в культурно-освітній діялці, член всіх культурно-освітніх установ, ревний український патріот, відтак член ОУН, а опісля активний член активу ОУН, а останньо хвилях референт для господарських справ при Окружній Екзекутиві, гине геройською смертю в місяці лютім 1945 р. в с. Слав'ятин, Підгаецького р-ну, застрілений більшовиками.

Вечір, зимовий вечір місяця лютия.

Під сумерк ночі крадьком, тихо підкрадалась "рубаша" в село, щоб несподівано заскочити "всипані" місця.

Сл. п. Кит того вечера змовив своїх хлопців по роботі референтури на сходинах, щоб окласти звіти. Не передбачував нічого злого, то ж збірався туди.

Рубаша в селі, провіднику, - окрикнула, вбігаючи дівчина-кур'єрка.

Кит пустився бігти в напрямі, де мали відбутися сходина.

Та куди ви роздягнені, - спинила його дівчина.

Ох, там мої хлопці. Вони напевно нічого не знають.

Рятуйтеся провідник самі, а туди вже немає часу бігти, - налягала дівчина, скидаючи йому зі себе кохушка.

Ну до ж трудно треба, а то застукать їх, - сказав Кит, вдягнувшись в поспіху і побіг в напрямі, де були його люди.

Та-та-та, бах, бах..., - носинались стріли.

Кит, бігли, наткнувся на більшовиків і, перебігаючи дорогу, став ціленим ворогом. Впав мертвим. Його хлопці, почувши стріли, відразу догадались, що в селі в більшовики, екрилися.

Так згинув друг Кит, що не проявляв себе трусом, щоб тільки скритись самому, він чув обов'язок супроти своїх підвладних і організації відповідальність за них. Він впав та врятував життя кількох людей, що з глибокою повагою згадували чини овогого, вже покійного провідника, а українське населення похоронило його, як героя української революції, таки в тому ж селі.

Спи вірний друже, сном опокору, до Ти виконав все, що на Тебе вклала українська революція і українська нація.

СОЛОВІЙ

Розійшлися ми втрьох тоді,
 По завданню у терен:
 У даний час знов зішлись
 Не вернувся Ти один
 В народ поніс слово правди,
 Віру святу й надію,
 І там остався раз назавжди,
 Вірний, друже, Соловію!
 Там замовк Твій дзвінкий голос,
 Серед сніжних лісів, піль:

За прожитих спільно в праці,
 Стільки років, стільки днів,
 На Твою свіжу могилу,
 Я кладу китицю слів.
 То ж прийми їх, вірний друже,
 В честь для Тебе ці слова
 Смерть Твоя пімнена буде,
 Підлий ворог-кат скона.
 І знов весна, і знов спомин,
 Сходить сонце у вімлі:
 Твою пісню доспівують,
 вже нові Соловії.

Тягнув, немов стиглий колос,
 Від верожих смертних стрія.

Сл.п. друг Михайло Новальчук, Словій, ур. 1911 р. в с. ....
 Чортківського повіту, в селянській рідні, освіта середня школа, до ОУН
 вступив в 1936 р., щирий український патріот, активний член, а остан-
 ньо повітовий пропагандист, член Повітової Екзекутиви, гине героїсь-
 кою смертю в місяці березні 1945 р. на присілку Весела-Гора б.с.
 Мозолівка, вбитий польсько-більшевицькою бандою в часі несподіваного
 наскоку.

В місяці березні 1945 р. члени Повітової Екзекутиви вибралась в
 терен по організаційних дорученнях. Друг Соловій відійшов в район
 Ч.ІІ, де мав перевести роботу.

Зі села до села переходив Соловій, стараючись всюди перевести
 сходили, надати напрямки дальшої роботи активу, обміняти думками
 з населенням та зробити підсумки з поточного стану сітки.

Одного, останнього в своєму житті, вечера зайшов на присілок Ве-
 села-Гора, де і заночував на одному господарстві.

Таким післав господиню в село, щоб розвідала, що кругом діється
 і чи нема близько більшовиків.

Де господиня не вернула, як на подвір'ї з'явилися більшовики та
 польсько-більшевицька банда "стрибків", які стали вдиратись до хати.

Соловій став відстрілюватись та перевага ворога dokonala його.
 Його поцілив зорог з-за вугла хати і там він згинув. Вороги, забравши
 від убитого зброю, відійшли, а вечером прибули друзі-революціонери,
 забрали вбитого і похоронили в с. Котузів, де висипали йому могилу.
 Покійний оставив по собі щире та добру пам'ять серед тих, що його
 знали.

Спи сном спокор, вірний друже, сном, яким сплять в спокої тільки
 ті, що лягли в бій за найвищий Ідеал нації, виконавши, чесно-гідно
 свій святий обов'язок.

Л І С

- Нема сина, - закурилась
Мати-удовиця,
- Нема брата, - заплакала
Сестра-жалібниця.
Нема Його. Не верне вже...
Крутий беріг Стрипи:
Друга Ліса гарячою
Кровію политий.

Не дурися стара немо,
Хай ольоза не кане,
Во на крові синів таких -
Україна встане.
Ти будь горда своїм сином,
Мати-удовице,
Ади слідами свого брата,
Сестро-жалібнице.

Привела Його на світ мати-зарібниця під низькою, нужденною стрі-
хою, вигодувала, заробленим на панському лані хлібом, виховала Його
на людину хрустальної душі, на ревного любимця свого окраденого,
обездоленого народу і віддала Україні - українській революції, щоб
боровся проти безправ'я за свій нарід, за неї і за себе. І коли, її
принесли вістку, що він її син-одинок надія не живе, то вона, запла-
кавши, сказала:

— Ох, як валь мені любимця Влодзя, та я горда тим, що він згинув
за Україну, а не за чужі інтереси.

Сл.п.друг Володимир Коций, Ліо, ур.1916 р. в с.Шумляни, Підгаєць-
кого р-ну, син убогої жінки селянки-зарібниці, щирий український па-
триот, активний член О.Н, ревний революціонер, до О.Н вступив в 1939 р.,
де відзначається вірцевом всевідданістю, безоглядною карністю і
працює як військовий референт району, а відтак організаційний керів-
ник району Солотники. Паде геройською смертю підчас облави в місяці
лютім 1945 р. біля села..... над Стрипою, застрілений більши-
миками разом з своєю Районовою Екзекутивою.

Один з днів морозного місяця лютия.

Біля села..... в ліску скрився Ліо з своїми хлопцями.
Більшовики так оперували по селах разом з польсько-більшевицькою
наволоччю, що не було змоги в селі вдержатись. Хлопці перенеслись
до лісу, худи голода менше відважувалась пхати носа.

— Рубаха! — окрикнув один з хлопців, завваживши богато больше-
вників, які вже окупували перстеном лісок.

— Що робимо? — спитав другий.

Хлопці зашептались.

— Ані кроку, бо і так вже нам немає куди дітись. Боронимось до
останнього! — окрикнув Ліо і звелів зайняти оборонне становище.

Положення було безвихідне. Більшовики густою лавою обступили
ліс і перли вперед.

Посипались стріли, що відтак перейшли у справжній бій. Хлопці
не відступали, а більшовики перли вперед. Набій в повстанців-револю-
ціонерів вичерпувались і грозив ганебний полон, тортури, а відтак
смерть.

Більшовики закликали до здачі, а коли побачили, що ці не здадуться,
засипали їх густим кулеметним вогнем.

Один за другим падали невідступні друзі Ліса, а при кінці Ліо сам
останній достріляв себе.

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 20
(двадцять) _____ аркушів;
у тому числі літерні номери _____;
пропущені номери _____
+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Головн. спеціаліст _____
Посада _____ (підпис)
20.06. 2018 року

Г. Мещ _____
(ініціали (інціал імені), прізвище)